

SAMBAND

No. 94. Februar 1916.

“Samband” utkommer hver maaned og er et literær-historisk skrift for norske hjem i Amerika. Det er et organ for bygdelaagbevægelsen og er særlig tilegnet bygdelaagene historiske virksomhet. Abonnementspris \$1.00 aaret; enkelte hefter 10c hvert.

Udgives av SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.

Bestyrer og redaktør:

A. A. Veblen.

E. BJORN

ISSUED MONTHLY AT MINNEAPOLIS, MINN.

Entered as second-class matter December 5, 1910, at the post office at Minneapolis, Minn., under the Act of March 3, 1879.

Samband

is a monthly magazine containing historical and biographical sketches from Norwegian settlements in America, besides old country folk-lore, tradition, and history; and is designed to be a magazine of general literary interest for the home. It is an organ for the Bygdelag movement in America. Subscription price, \$1.00 a year. Single copies, 10 cents.

Published at 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn., by the SAMBAND PUBLISHING ASSOCIATION.

Manager and Editor, A. A. Veblen.

Indhold av No. 94, Februar, 1916.

	Side.
Lidt nybyggerhistorie fra Spring Grove og omegn.	
XII. O. S. Johnson	193
En jægers vaaben. Dr. J. S. Johnson	221
Gofa-Kristofer. John Satter	224
Et og andet fra Pullman, Wash. Prof. A. E. Egge	226
"Norsk Folkekultur". Torkel Oftelie	229
Erindringer om Gamle Berger og Feite Rode. En "Noriskoging"	230
Luther Burbank. B. L. Wick	235
Kaptein Dreir og Sundølerne hans. Eivind G. Fladwed	237
Til Mjøsenlagets medlemmer. Dr. C. L. Opsal	240
Numedalsfanen og tolden. H. H. Strøm	242
Fra Valdrislaget i Manfred. T. O. R.	248
Valdris mindegave. C. J. Heen	249
Valdrisgaven, en anmodning til dem som har givet. I. O. Hovey	250
Kvittering for bidrag til Valdrisgaven. A. M. Sundheim	251
Utav brevene	254
Fælles bygdelagsmøte	256

Norwegian-American

er det bedste middel til at bibringe den opvoksende slægt af norsk-amerikanere interesse for sine forfædres minder, kultur, historie, literatur, samt at gjøre dem kjendt med vort folks virksomhed, og almene nyheder om dem, hele verden rundt; men især i Amerika. Foruden **Norwegian-American** er intet norsk hjem fuldt udstyret med bladliteratur. Frit prøveeksemplar faas ved at skrive til

NORWEGIAN-AMERICAN

Northfield, Minn.

Samband.

No. 94

Februar

1916

Lidt nybyggerhistorie fra Spring Grove og omegn.

XII.

D. S. Johnson.

(Wilmington fortsat.)

Fra Sogndal nær det berømte Sogndalsfjærn, som Gjeft Baardsen beskriver som det vakreste sted efter Sognefjorden, udvandrede tre brødre, som bosatte sig her i Wilmington, nemlig Baard, Ole og Peder Quale.

Baard Olsen Quale var født den 25de Mai 1825 af forældrene Ole og hustru Gjertru. I 1851 blev han gift med Anna, født Narestad. Hun var født 1831 paa gaarden Narestad, ogsaa i Sogndal. I 1852 udvandrede de til Amerika og kom til Stoughton, Dane county, Wisconsin, hvor de opholdt sig i to aar. En hel del kjendinger fra deres hjembygd var udvandret nogle aar forud og havde bosat sig i Dane county, Wis., og did stevnet da for det første Baard Quale og hans hustru.

Det var daarlige tider baade for farmere og arbejdere da Baard Quale kom til Wisconsin. Hvede betaltes med 30 cents pr. bushel og andre produkter, som farmerne havde at sælge da, i forhold til hveden. Som følge af disse lave priser, var det trangt om at faa arbejde, og selvfølgelig lav dagløn. Baard Quale fortalte, at det første aar han var i Amerika fik han 25 cents dagen for den lange og ofte anstrængende arbejdsdag, som da var overholdt hos farmerne. Det næste aar fik han 50 cents dagen, og syntes da dette var god løn; men saa fandt han det

tungt og trykkende og uhyggeligt at opholde sig paa dette sted, da koleraen rasede over disse trakter og borttrykkede mange af hans kjendinger fra hjembygden i Sogndal. I 1854 flyttede han derfra og kom til Wilmington, Minn., hvor han midlertidig fik bo i det lille tømmerhus som Gjermund J. Lommen hadde sat op.

Som før sagt, opholdt Gjermund J. Lommen sig i Sogndal nogle aar før han reiste til Amerika, og var saaledes blit kjendt med Quale-familien der. Da saa Baard Quale kom til Stoughton, Wis., traf han Gjermund igjen der, og da Gjermund (1853) reiste til Minnesota for at finde sig land, lovede han Baard at skrive til ham om landets beskaffenhed og udsigterne for et fremtidigt hjem osv. Dette løfte holdt han troilgen, saa at da han hadde været her nogle maaneder og kunde fortælle om landet, hvorledes det saa ud m. m., skrev han et brev til Baard D. Quale i Stoughton, som han gik til Brownsville med, for at sende med posten. Brownsville var da nærmeste post office, bare 25 mil fra Wilmington, og han gik frem og tilbage. Gjermund J. Lommen var den første som bojatte sig her, og saaledes banebryderen for Quale-brødrene og andre norstere.

Baard D. Quale kjøbte da regjeringsland omtrent to mil østenfor Gjermund J. Lommen, af hvilket nu en del eies af C. B. Doely.

Baard D. Quale og hustru kjæmpede sig da frem skridt for skridt, saa de i 1870-aarene var eiere af 340 acres land, og kunde da kaldes rige folk; men saa var det da ogsaa kampe, tungt arbejde og en tarvelig levemaade i førstningen. Sønnen Ole fortæller efter sin mor, at vinteren 1856—57 maatte hun male maiskorn, og tildels hvede, paa kaffesbærnen for at faa et slags mel til brød og koge grant af til familien. Paa dette levede de i flere uger, da det var aldeles umulig at kom-

me frem til nogen mølle paa grund af den store sne som kom den vinter, og den iskorpe som dannede sig ovenpaa denne dybe jeen, hvilket før er nævnt om i disse skisser.

Baard D. Quale døde i 1911. Hustruen Anna var død nogle aar forud. Hun var en stille beskedne kvinde, der gjerne sjølede med Guds ord og vel neppe nogen søndag forsømte husandagten.

J deres egteskab fik de 12 børn, hvoraf 5 nu lever. Et af deres barn døde i Norge og to her, i en ung alder. Ole, den ældste som endnu lever, blev gift med Gunild, født Tryhus, og bor i Wilmington. Erik flyttede til Canada, hvor han fremdeles bor. Johan ligesaa. Sigri blev gift med Gustaf Blæferud og bor i Spring Grove. Peter blev gift med Varbro, født Reierfen, og bor i Caledonia, Minn. Han driver forretning som reisende handelsagent. Andreas er død for flere aar siden. Julia blev gift med advokat Dahle, men døde kort tid efter. Emma er gift med Hans Høgtul fra Telemarken, der kom her i 1880. De bodde i Wilmington i mange aar, flyttede saa ud til Kenyon, Goodhue county, Minn., hvor de fremdeles bor.

Ole Baardsen Quale, der er den eneste af børnene som nu bor i Wilmington, kjøbte 120 acres land af sin far som han nu har sat op tidsmæssige huse paa og forskjøttet til et vakker hjem. Deres børn er: Anna Marie, gift med D. L. Morken, boende i Wilmington, hvor han er bestyrer af et Farmer Creamery. Virgitta er gift med Olavus Agedal og bor ved Williston, N. D. Amanda, gift med Albert Fossum, bor i Wilmington. Martha, gift med Knut Eger, bor ved Cheyenne, N. D. Sigri, gift med Anton Pedersen, ogsaa i Cheyenne, N. D., hvor han er bestyrer af en grønelevator. Julia, Harry og Ole Gerhard, er gifte og hjemme.

Ole D. Quale, en yngre bror til Baard Quale, var født 1827. Han udvandrede i omtrent midten af 1840-aarene og

efter ankomsten her til Amerika opholdt sig i St. Louis og andre steder i sydstaterne, og lærte paa disse steder jmedhaand-
verket, saa han blev en dygtig smed. I 1855 kom han til Wilm-
ington, hvor han købte land ved siden af landet broderen Baard
hadde købt. Paa grund af sit lange ophold blandt amerika-
nere hvor han kun hørte engelsk tale daglig i flere aar, var
det noksaa vanskeligt for ham at tale norsk da han forlod St.
Louis; men paa veien hid til Minnesota stoppede han en tid
hos en norsk familie for at bli mindet om sit morsmaal igjen,
og kunde gjøre sig godt forstaaelig paa Sognamaalet, da han
kom her til Wilmington og traf igjen sine to brødre.

Samme aar som han kom her og købte land blev han ogsaa
gift med Sigri Iversdatter Flugum, der en tid forud var ud-
vandret fra Sogndal. Bryllupet stod i huset til Gjermund J.
Lommen, og vielsen blev udført af pastor Carson fra Decorah,
Iowa. Det siges at de var det første brudepar i town of Wilm-
ington. De flyttede da til broderen Baard for et midlertidigt
opholdssted, indtil de fik bygget hus paa eget land.

Ole arbejdede ogsaa en kort tid i St. Paul, Minn., og var
ogsaa med og byggede den første bro som blev bygget over
Mississippifloden mellem St. Paul og Minneapolis.

I 1864 blev han taget til soldat, og blev sendt ned til Sy-
den for at kæmpe mod rebellerne, hvor han var i 11 maane-
der, eller indtil krigen blev slut.

I 1877 døde Ole D. Quale og enken styrede da farmen i
mange aar, indtil hun i 1893 solgte den til sin svigersøn Endre
Tryhus og flyttede til Spring Grove, hvor hun bodde til sin
død.

I deres ægtekab fødtes 9 børn af hvilke 4 døde mens de
var smaa. Ole blev gift med Malla, født Knatterud, som før
nævnt. Ole blev gift med Endre Tryhus og købte sin afdøde
svigersøns farm. Endre døde for nogle aar siden, og enken dri-

ber nu farmen sammen med sine sønner. Pigen Johane blev
gift med Johan Doelhy, nu død. Peder blev gift med Olga,
født Hegge; ogsaa han er død. Datteren Anna blev gift med
Ole Frostli. Hun ogsaa er død.

Broderen Peder D. Quale er født 1831 og var den yngste
af disse søskende. Moderen døde da Peder var kun et barn,
saa disse søskende blev i en ung alder morløse. Hun skulde
bæret en hel kunstnerinde til at væve alle slags aaklæder, saa-
som sengetæpper, bordduker m. m. Faderen giftet sig igjen en
tid efter moderens død, saa børnene fik stedmor; men de siger
at hun var som en mor for sin mands børn, og særlig Peder som
den mindste var hun meget omhyggelig med.

I en ganske ung alder kom Peder bort til fremmede, idet
han fik ansættelse som visergut hos en kaptein Bang, der bodde
i nærheden af hans hjem. Under sit ophold hos denne Bang
fortalte han, blev det begaaet et brutalt mord, som vagte megen
opfigt i bygden, idet en un pige dræbte sin egen far. Pigen
hadde en kjæreste, men faderen var ikke tilfreds med at denne
skulde gifte hans datter, og for at rydde denne hindring afveien
og saa sin fars gaard, besluttet hun at dræbe ham, og saa skjule
forbrydelsen saa det skulde se ud som han var druknet. Det
var paa søsteren pigen udførte denne gerning.

I den tid var det stik og brug at bondepigerne laa paa sø-
steren om sommeren som budeier, og af og til kom da husbon-
den selv til søsteren for at udføre et og andet arbejde, samt ta
hjem til gaarden den budraat som var tilvirket af budeien, saa-
som smør, ost og prim, der blev fragtet paa hesteryggen ned
til bygden. Under et saadant besøg, som faderen afslagde paa
søsteren, var det pigen benyttet anledningen til at myrde ham.
Medens han laa og sov slog hun ham i hovedet med en øks ind-
til livet var udslukt og derefter slæbde hun ham ned til en ind-
fjøs eller et vand, som laa nedenfor søster volden. Der fik hun

ham plaseret i en baad, som brugtes ved fiske i denne indsjø. Hun bar ogsaa en hel del sten i baaden, og lagde ved siden af faren, og som skulde hjælpe til at baaden saa meget hurtigere skulde synke. Da hun saa var færdig med disse forberedelser skjov hun baaden ud paa vandet og lod den drive med vinden i den tanke, at snart skulde da faderen ligge paa bunden af vandet. Men i sit hastverk havde hun glemt at ta tappen ud af det taphul i agterenden af baaden, som brugtes til at la vandet rinde ud gennem, naar man drog baaden paa land. Baaden flød da ude paa vandet uden at synke, fordi intet større vand kom ind i den, som kunde hjælpe den tilbunds. Folk fra andre sætre blev da opmærksom paa denne baad, som flød derude paa vandet uden rorkarl i, og rodde ud til den. De fandt saa manden med sønderslaat hoved, hvilket tydeligt beviser at han var myrdet. Mistanken faldt da paa pigen, som blev arresteret, forhørt og tilstod forbrydelsen, hvorfor hun blev dømt til at halskugges.

Da henrettelsesdagen kom blev et kompani soldater ordret til at staa vagt omkring retterstedet og da Peder tjente hos kapteinen fik han lov til at komme indenfor ringen og se paa henrettelsen. Den dødsdømte pige blev da bragt ind paa retterstedet, ledsaget af fængelsvagten og en prest, og bundet til blokken. Den sidste bøn som presten bad for den dødsdømte var Fadervor og da han kom til det sidste ord, amen, faldt skarperetterens hug, der skilte hovedet fra kroppen. Men det uhyggelige skrig fra de mange hundrede menesker, som var komne for at se paa henrettelsen, glemmer jeg aldrig, sagde Peder. Jeg synes endnu je det blodige hoved som rullede bort fra blokken, og høre den gyjelige lyd som kom fra de mange hundrede struber da hugget faldt, sagde han. Jeg har ogsaa talt med andre, som har overværet et saadant skuespil, som at se folk hen-

rettet; men de har været fornøjet med at se det en gang, trods det kunde været anledning dertil flere gange i den tid.

Gutten, som hun var saa indtaget i at hun dræbte faderen for derved at opnaa sit maal, blev ogsaa arresteret og forhørt, men da intet bevis kunde skaffes, at han var medskyldig i pigens forbrydelse, eller havde hørt hende sige noget om at myrde faderen, gif han fri.

Saa, den rangsforfjel som var gjældende blandt folk, og forældrenes indgriben i børnenes valg af egtemage, hadde mange sorgelige efterspil i de dage.

§ 1849 udvandrede Peder D. Quale til Amerika og han opholdt sig først paa Koskonong, Wis. Han blev der i 1851 gift med Gitlaug, født Karestad, en søster til Anna som var gift med broderen Vaard. § 1854 kom han til Wilmington og kjøbte sig land ved siden af broderen Ole, saa disse tre brødrers farme laa i ret linie fra øst til vest. Det første aar efter deres ankomst her bodde Peder D. Quale og hustru Gitlaug i det lille tømmerhus som Gjermund S. Lommen hadde opført før han fik bygget hus paa eget land. § huset til Gjermund bodde ogsaa paa samme tid en nykommerfamilie fra Sækedalen. Man delte troligen rummet i hytterne med hverandre i de dage. Qualebrødrenes forældre, far og stedmor, kom ogsaa hid nogle aar senere. De bygget et lidet tømmerhus paa landet til deres søn Ole, i hvilket de bodde indtil mandens død. Da flyttede enken til nogle slegtninger som bodde ude i vestre part af staten. Huset stod i bakken nordvest for der husene paa farmen nu er. Allev Tryhus fortæller, at hendes bedstemor, som hun kaldte hende, var bestandig saa snil og god imod hende, at hun, som da var kun et barn, bestandig vilde saa gjerre gaa op til bedstemor. Faderen til disse brødre opnaadde en høi alder, idet han var over 90 aar da han døde.

Peder D. Quale og hustru Gitlaug har havt 12 børn hvor-

af flere er døde. Ole, den ældste, blev gift med Sophie, født Bergerud, og bodde ved Kindred, N. D., men er nu død. Sigri blev gift med Peter C. Glæserud og bosatte sig paa Blackhammer. Han døde for nogle aar siden og enkens bor nu i Spring Grove. Erik blev gift med Sophie, født Vensen, og bor ved LaMoure, N. D. Johane, gift med Helmer Fredriksen, bor ved Davenport, N. D. Peter er gift med Klara, født Vensen og bor ved Comstock, N. D. Andreas, gift med Ottilia, født Lien, bor paa farsfarmen. Julia er gift med John Lindalen og bor i Nard Dakota. Johan, som er gift med Sophie, født Teisen, bor ved Rice Lake, Wis.

Gitlaug Quale døde for nogle aar siden og Peder bor nu skiftevis hos sine børn.

Gitlaug Quale maatte være af en kjæmpeslegt, for det er utroligt hvorledes denne kvinde kunde holde ud, saa meget som hun havde at gjøre den tid børnene var smaa; thi foruden husstellet og tilsynet med børnene, var det at stille kreaturerne, melke, stille med kalvene og grisene, samt rafe høi i høislaatten, binde efter meiemaskinen, og ellers udføre en hel del arbejde som nu udføres af mændene og tjenestegutten. Det var et uansteligt jag fra morgen til kveld for denne kvinde, og naar de andre om kvelden var gaat tilfængs, saa kunde Gitlaug ta aviserne og læse en stund; men om morgenen, klokken 3 eller 4, var hun oppe igjen for at begynde dagens travlhed.

En bror til Gitlaug, udvandrede til Amerika endel aar før søsteren reiste. Han var vist en mand som havde lyst til eventyr, idet han streifede om paa flere steder i landet uden at nogen af hans søskende vidste hvor han var, og de trodde han var død. Mange aar efter at hans søstre og deres mænd hadde bosat sig her i Wilmington, kom en dag en stor, kjæk mand, der bar langt, sort halskjæg og iført en kostbar klædning, til Peder D.Quales hjem, og spurgte paa engelsk om det var der Mr.

Pit Quale levede. Peder var ikke hjemme den dag og Gitlaug kunde næsten intet engelsk, saa det faldt hende meget vanskeligt at forstaa ham. Endelig fik han gjort sig saa forstaaelig, at denne fremmede, ukjendte mand skulde være hendes bror, som hun dog neppe vilde tro i førstningen. Hun kunde ikke kjende ham igjen som sin bror Erik, og endmere, han kunde ikke snakke sit morsmaal til sin egen søster, de som var opvoftet sammen i hjemmet og hadde delt hverandres sorger og glæder i et fortroligt søskendlag. Da saa Peder kom hjem, der kunde tale med sin svoger og være tolv mellem disse to søskende, maatte hun bli overbevist, at denne fremmede mand var hendes bror. Han kom da fra California, hvor han i nogle aar hadde arbejdet som guldgraver og tilegnet sig en større formue; men var blit kjed af dette liv og vilde da slaa sig til ro som farmer. Han kjøbte da straks efter en stor farm paa Blackhammer, giftede sig med en pige fra Wisconsin, og begyndte at vinde guld ud af den rige muldjord paa sin farm. Ved at komme sammen med norske og høre norsk tale, kom hans morsmaal hurtig tilbage, saa han snart kunde tale det igjen som en indfødt. Han blev ingen gammel mand fortælles det, idet han omkom ved et ulykkestilfælde, og efterlod sig to børn som en tid efter flyttede derfra.

Det er noksaa betegnende med søskende som kommer bort fra hverandre i en ung alder. Om de da træffes efter de er blit voksne, saa hænder det at de ikke kjender hverandre igjen. Saaledes fortælles det om en tyk gut, som kom til at stifte bekjendtskab med en pige, ogsaa af tyk herkomst. Disse to blev da enige om at gifte sig, og flyttede saa til Houston county, Minn., og bosatte sig omtrent to mil sydvest for Caledonia. En tid efter at de var flyttet ind i sin bolig opdagede de at de var søskende og forlod da dette deres hjem og reiste fra hverandre. Husket

var opført tæt ved veien som gaar mellem Caledonia og Spring Grove og stod der i mange aar efter de var flyttet fra hinanden.

Amund Asbjørnsen Stenehjem, ogsaa fra Sogndal, udvandrede til Amerika i 1849 og opholdt sig i Wisconsin til i 1854, da han kom til Wilmington og købte sig land i søndre part af townet. Han blev gift med Kari, født Quale, en søster til Qualebrødrene, Vaard, Ole og Peter, som før er nævnt. Amund døde for mange aar siden, medens hustruen Kari levede i flere aar efter mændenes død, og opnaadde en alder af 98 aar. Disse, som var blandt townets banebrydere, har efterladt sig en talrig slekt af børn og børnebørn, som nu er spredt udover Minnesota og Dakota, og bærer navnet Stenehjem. Amund Stenehjem og hustru havde 8 børn, hvoraf kun 2 nu lever. Sønnen Andreas blev gift med Gundvor, født Tryhus, og købte farsfarmen som han bodde paa til sin død. I sit eget skab har de havt 13 børn hvoraf kun 2 er døde. Andreas døde for nogle aar siden og enken bor nu i Spring Grove. Ole blev gift med Anna, født Ellestad, købte farm paa Blackhammer, er nu død. Marte, gift med Hans Bjerke, bor ved Kindred, N. D. Peter blev gift med Aase, født Halvorsen og bosatte sig i Nord Dakota. Johan og Laurits flyttede ogsaa til Nord Dakota. Johane flyttede til Lake Park, Minn., hvor hun blev gift, men hun ogsaa er nu død.

Da nu Andreas og Gundvor Stenehjems mange børn er alle sammen født og opvokset i Wilmington, og indtager en hædersplads i samfundet, som er til glæde for deres mor og en prydhed for vor nation, saa vil jeg her nævne hver enkelt ved navn og hvor de nu bor.

Albert, gift med Emma, født Huseby, bor ved Arnegaard, N. D., hvor han driver farming. Folket i det legislaturdistrikt han bor i har ogsaa beviist ham den ære, at vælge ham som deres repræsentant til den lovgivende forsamling i Bismarck,

og da han er en forholdsvis ung mand blir han vist valgt til andre tillidsår.

Thomas, gift med Mina, født Huseby, bor i Williston, N. D., hvor han driver en kjøbmandsforretning.

Peder, gift med Teoline, født Hefte — en søster til O. N. O. Hefte — bor ved Arnegaard og er farmer.

Edwin er gift med Selmine, en datter til O. N. O. Hefte, og bor i Caledonia, Minn., hvor han sammen med sin svigerfar driver forretning med færdiggjorte klæder.

Gerhard, gift med Edith, født Moe, fra Wisconsin, bor i Arnegaard, N. D., og driver bankforretning.

Martin, gift med Emma, født Bjørnstad, bor ogsaa i Arnegaard, N. D., hvor han driver kvæghandel.

Arthur, gift med Minni, født Holter, er farmer i nærheden af Arnegaard.

Odin, gift med Lilli, født Moe — en søster til broderen Gerhards hustru — er bankkassjerer i Arnegaard.

Styrk er ugift og bor i Caledonia, Minn.

Ella er gift med C. S. Knatterud, som bor i Lanesboro, Minn., og driver apotekerforretning.

Teodora er hjemme hos moderen.

Som ovenfor nævnt døde to barn i en ung alder, af hvilke den ene var en gut og den anden en pige. Gutten som døde var det 6te barn og pigen det 12te.

Stjont alle disse børn er af 3die generation og saaledes fuldt ud amerikanere, saa er de dog saa norske som bedste forældrene var. De 8 af gutterne som er gifte er alle sammen gift med norske piger, og norsk taler, læser og skriver de, og norsk lærer de sine børn. Saa, var alle af norsk oprindelse saa glade i sit fædrenesprog som denne store søffendeflokk er, saa vilde det norske tungemaal lyde længe her i landet. En mor kan være stolt af at ha født og opdraget saadanne børn, der ikke

foragter hendes forældres sprog, paa samme tid som de er pligt- tro, hæderlige og retfærdige amerikanske borgere.

Hædre din fader og din moder og det skal gaa dig vel og du skal leve længe i landet, er ord som til alle tider har baaret for- jættelsen efter sig. Meningen er vel ikke den, at man skal bli saa gammel som Methusalem; men den som agter og ærer sine forældre, han vil høste glæde og velsignelse deraf, og mindet om ham vil leve længe i landet.

Peter Halvorsen var født paa gaarden Torgenrud, Toten, i aaret 1830. I 1852 udvandrede han sammen med sine for- ældre til Amerika, og da de ankom til Quebec døde hans mor og blev lagt til hvile i en ukjendt grav. Familien fortsatte da reisen til Racine county, Wis., hvor de opholdt sig i to aar. Reiste saa her til Houston county, Minn. og Peter købte et par aar efter sin ankomst land i Wilmington township. Peter S. Torgenrud var ogsaa en tid eier af de 40 acres land, som byen Spring Grove nu er bygget paa, hvilket han i 1860 solgte til Mons Gladager. I 1861 blev han gift med Karoline, født Ramstad, en søster til Jacob Johnson Ramstad, der saa vidt jeg ved var udvandret fra Gafedalen i Norge. De har haft 5 børn der nu er udslyttet paa forskjellige steder.

Peter Halvorsen Torgenrud — eller som han som oftest her benævnes for Peer Totning — fortalte at hans far regnede sig for at være lgesom en af storbønderne der borte paa Toten engang, skjønt gaarden Torgenrud var ikke af de største gaarde paa Toten. Dog kunde vi have vort gode udkomme der; men far var noget lei til at søle med brændevinsdrif, saa det gik fallit med far, ja han. Lillige øslede han bort mange penge til jag- førerhjælp, da han i flere aar laa i retstrætte med folk om det eller hint, som de ikke kunde afgjøre privat, men maatte søge rettens hjælp og saa afgjort ved dens dom.

Jeg husker fra min ungdom, at gjæld ofte ikke blev betalt

førend dom faldt, som tvang vedkommende til at betale. Naar gjælden skulde inddrives ved tvang, saa kunde omkostningerne ofte beløbe sig til mere end den oprindelige gjæld var. Op- kom der tvist mellem bønderne om kreatur som havde gjort skade, eller om havnerettigheder, eller en fjørte over en andens land uden lov, saa var det at gaa rettens vei med sagførjel og vidner, kort sagt sætte hele retsmaffineriet i gang, selv om ska- den ikke var værdt tiendedelen af det som det kostede ved ret- tens hjælp.

Jeg kjendte folk som sank ned i fattigdom paa grund af de- res hang til at søge rettens bistand i alle tvistemaal. De vilde ikke erkjende, at selv et magert forlig er langt bedre end en fed trætte.

Peter Halvorsen Torgenrud var 22 aar da han forlod To- ten for at søge sig et hjem paa denne side havet. Under de man- ge samtaler som nedskriveren af disse linier havde med Peer Totning fortalte denne ogsaa at han i flere vintre reiste rundt i bygderne paa Toten og Gadeland og solgte brændevin. Han købte brændevin i tøndevis paa brænderierne og fjørte fra gaard til gaard omkring i bygderne og solgte ud i pottevis til bønder, husmænd og indsjiddere. Hans far bifaldt denne han- del, trods at loven strengt forbød brændevinsalg. Halvor Torgenrud opfattede ulovligt brændevinsalg paa samme maa- de som Lylfurg i Grækenland opfattede tyveri. Efter Lylfurgs love skulde børnene opmuntres til at stjæle; men de dem, hvis de blev grebne i tyveriet. Halvor Torgenrud fandt ikke noget galt i at sønnen solgte brændevin, men han advarede ham be- standig, at han maatte ikke la sig fange i denne ulovlige han- del. Dog var ikke S. Torgenrud den eneste som ikke fandt det umoralisk og en forbrydelse mod loven, at sælge brændevin; nei, hans opfatning deltes af mange i den tid og gjør det endnu. Man kan ofte forundre sig over folk som i sin private handel og

vandel ansees som fuldt ud lovlige, og dog anser de det for ret og rigtig, at gaa ind til en som driver en blindgris, og støtte ham i hans ulovlige forretning ved at kjøbe og drikke. Jeg kan slet ikke se, at kjøberens da er bedre end sælgerens, hælere er bedre end stjæleren.

Peter Galvorsen fortalte at han var meget heldig som brændevinskræmmer, saa ikke Lovens haandhævere fik tag i ham, skjønt han undertiden solgte nok saa aabenlyst. Han lurede endog presten paa Zevnager, fortalte han. Skjønt presten var hjemme da Peter kom kjørende med sine brændevinstønder til Zevnagers prestegaard paa Sadeland, saa fik han dog maalt ud flere pottes brændevin til hver af de mange husmænd og tjenere som var paa denne gaard, uden at presten fik se ham. Til Zevnagers prestegjæld hørte dengang en af de største prestegaarde paa Sadeland, med en hel liden hær af tjenere og husmænd, der hadde sit tilhold i en egen bygning, som kaldtes drengestuebygningen, medens presten opholdt sig i hovedbygningen med sin familie. Peter Torgrenrud drev da sin forretning i drengestuebygningen og hadde sit selskab der, medens presten kanke hadde sine selskabsvenner som han skaaledede og drak med i hovedbygningen, og saaledes ikke blev opmærksom paa hvad som foregik i drengestuen. Driften af disse store prestegaarde blev den tid varetaget af en forvalter, saa presten omgiffes svært lidet med sine mange husmænd og tjenere.

Peter Torgrenrud hadde da som saa mange andre af hans samtidige faat en nok saa god undervisning i brugen af berusende drikke, førend han forlod Norge, denne drikk som gjør folk saa sprættende friske, sterke som Samson, vise som Salomon, og rige som Kræjus. Naar anledning gaves kunde han drikke tilmaals med hvemsomhelst. Det fortælles, at han gjorde mange halsbrækkende reiser i noget omtaaget tilstand, men slap nok

saa godt fra dem, saa nær som en gang paa en ridetur, da han faldt af hesten og brak benet. Han blev da fængslet til sengen i længere tid paa grund af ufyndig lægehjælp. Saa fik jeg da en doktor, sa han, som ikke vilde pusle med medicin for at læge benbruddet, men ta benet af og la mig saa et træben istedet. Men saa gav jeg nu ham ren besked da, skjønner du, idet jeg forpligtet mig paa at benet var mit, da, skjønner du; saa han fik nu være saa snil og la dette være, da jeg vilde begraves med begge benene paa, skjønner du. Doktoren maatte naturligvis finde sig i at Peter S. Torgrenrud som retmæssig eier af benet fik beholde det. Han blev senere fuldstændig kureret, saa han kunde spafere nok saa kjæft, som før, med undtagelse, at det afbrudte ben blev en smule kortere, saa han blev lidt halt.

Jeg husker Peter S. Torgrenrud fortalte, at han en vinter fik leiet 3 kjørere med sig og reiste til Brownsville med 4 byglæs for at sælge. Kommen did blev han budt \$1.25 pr. bushel for bygget, som han syntes var nok saa god pris; men da kjøberens veiede bygsækkene merkede Peter at han fuskede i vegten. Han blev derover saa opirret, at han negtede at sælge til ham paa den maade, og tvang kjøberens til at lægge sækkene paa slæderne igjen og reiste saa op til La Crosse med bygget, hvor han fik \$1.50 pr. bushel og rigtig vegt. Hans leiefarer reiste da hjem igjen, men Peter forblev i La Crosse til han hadde turet bort hver eneste cent han fik for bygget.

Naar man taler med disse ældste settlere her, saa er det en enstemmig klage over grøn- og slæfeskjøberne at de var saa fremme til at stjæle. De brugte saa mange kneb og kunster ved veiningen af disse produkter som farmerne ikke forstod i førstningen at sælgerne blev svindlet for tusinder af dollars. Næsten ingen farmer hadde vegt hjemme paa farmen i den tid, saa skurkene kunde omtrent uhindret drive sit spil. Senere, da

nogle farmere i jettlementet fik vegter, saa de veiede produkterne hjemme, blev det bedre.

Jeg har hørt tale om nogle som sad sammen i et selskab og samtalte om forskellige ting, og blandt andet kom talen ind paa tyveri. En af dem siger da: „Jeg kjenner en mand som stjal til han blev rig og siden holdt jeg op.“ Han tilstod da at han stjal, men fortalte ogsaa at han sluttede da han var rig nok til at kunne leve uden tyveri. Anderledes med disse opkjøbere. De holdt ikke op efter at de blev rige, men drev sine mange kunster indtil de blev tvungne til at slutte.

Peter S. Torgnerud var en stor og røslig mand, en type paa en norsk storbonde. I politik var han hele sit liv demokrat, og kunde han i valgtiden ofte komme op i en livlig diskussion, med sine politiske modstandere, som dog endte fredeligt, da de brugte kun løst frugt til at fyre paa hverandre med.

Peter S. Torgnerud døde for en 10 aar siden og var da ved sin død eier af 240 acres land, og salget af denne store, værdifulde farm indbragte mange penge. Hustruen døde nogle aar senere.

Ole Bye fra Østerdalen, Norge, var ogsaa en af de første som bosatte sig i Wilmington. Han kom her sommeren 1853 og købte sig land i søndre part af townet, nær handelsstedet Bergen, nu Bye. I august samme aar han kom døde hans hustru, og hendes var det første dødsfald af hvide folk i Wilmington.

Hans søn Andreas var født 1839 og kom her sammen med sine forældre og blev saaledes en af rydningsmændene i town of Wilmington. Han forblev hjemme hos forældrene indtil han i 1857 blev gift med Karoline, født Sannes, og købte da land længere nord i townet og bosatte sig der. I 1864 lod han sig hverve til borgerkrigen i kompani B af første Minnesota Artillery og tjente til krigens slut.

Andreas Bye var meget benyttet i det offentliges tjeneste. Saaledes var han town clerk, supervisor, og i 1878 repræsenterede han dette distrikt i Iegislaturen. For endel aar siden folgte han farmen her og flyttede ud til nordre Minnesota hvor han for en tre aar siden døde.

Endre Tryhus, som før nævnt i forbindelse med Skinnerbergs, udbandrede fra Gol i Hallingdal antagelig i slutningen af 1840-aarene og bosatte sig i Illinois. Sønnen Thomas blev gift med en pige ved navn Mathea fra Land i Norge, og kom til Wilmington i 1854 hvor han købte sig land et kort stykke søndenfor der som den nye kirke nu staar.

Thomas E. Tryhus var en tro arbeider og en driftig mand, der ved flid og sparsomhed arbejdede sig op til at bli en forholdsvis rig mand. Han kom i besiddelse af en mængde land som senere er delt i flere farme. Hustruen Mathea var en elsker af blomster som hun plantede i haven, og hendes var en af de skønneste blomsterhaver paa mangfoldige miles omkreds. Folk kom langveis fra i sommertiden for at se denne skønhed.

Thomas E. Tryhus og hustrus børn er følgende: Anna var gift med John Lindalen og bosatte sig ved Wildrice, N. D., men er nu død. Gundvor blev gift med Andreas Stenehjem og bor i Spring Grove, er nu enke. Gunild, gift med Ole B. Duale, bor i Wilmington. Endre blev gift med Ole, født Duale, nu død. Hans, gift med Mari, en datter til afdøde Ole Stenehjem, bor nu paa farsfarmen. Thomas, gift med Margit, født Heste, bor nu paa endel af farsfarmen. Karl er gift med Sophia, født Johanson, og bor i Wilmington. Mathilda, gift med Albert Andersen, bor ved Wildrice, N. D.

Ole Amundsen Engene var født i Hemfjædal den 22de oktober 1836. I 1865 blev han gift med Guri Olsdatter Flaget fra Gol. Hun var født 1843. I 1867 udbandrede de til Ame-

rifa og kom til Lansing, Iowa, hvor de opholdt sig omtrent et aar, flyttede saa til Wilmington, Minn., og købte land som han bodde paa til sin død, som indtraf i 1905. Enken lever endnu og er noksaa rask og rørig.

Deres børn er: Amund, som er gift med Ragnild, født Perhus, og bor ved Kindred, N. D., hvor han er farmer. Barbara er gift med Torsten Bensen og bor paa samme sted, hvor han driver som snekker. Karoline er gift med Ole Bensen og bor ved St. Gregor, Sask., Canada. Albert er gift med Sigri, født Myhre, og bor paa farsfarmen. Peder Karl bor ved Pope, St. Louis co., Minn. Ole bor ved Esmond, N. D. Anna Gurine, gift med Nils Moen, boende i Roslyn, N. D., hvor han driver butikforretning. Teoline er gift med Ole S. Myhre, som bor i Wilmington og driver sin faders store farm. Randine, Nicolai og Kristine Elida er hjemme hos moderen.

En numedøl ved navn Ole Herbransen var den første som tog det land i besiddelse, der senere blev Ole Amundsen Engene og hans families hjem.

Ole N. Engene var en stille, besteden mand og en tro arbejder. Han havde lært skomakerhaandværket i Norge, og drev ogsaa lidt med dette efter han kom hid og blev som oftest kaldt skomakeren. Efter han havde købt land og var bleven farmer, arbejdede han paa farmen om dagen, og om kvelden og natten udover gjorde han sko. De tog det ikke saa nøie med arbejdstimerne i den tid, som arbejderne nutildags gjør.

Mrs. Ole N. Engene har et ottedages stueuhr, der viser datoen hver dag i aaret. Dette stueuhr er fabrikeret i Hallingdal og er et gammelt klenodie, som det vist findes saa af her i landet. Ole N. Engene fik fragtet det over hid, helt og ubeskadiget, fik en snedker til at gjøre en kasse efter ægte norsk model, der naar fra gulv til himling i værelset, og er et værdifuldt stykke møbel i huset; ikke alene fordi den viser sikkert

tiden, men som en antikvitet, der minder om de gamle bondefstuer i Hallingdal.

Sønnen Albert som nu eier farsfarmen er en meget driftig mand og praktisk farmer. Han har bygget op store rummelige udhuse og indrettet dem paa moderne vis baade i ko- og hestestald. Albert har indehavt flere tillidskøber i townet, og de er meget gjesfrie folk, som det er en sand fornøjelse at besøge.

En halvbroder til Ole N. Engene ved navn Endre Sørli, udbandrede i slutningen af 1850-aarene. Han opholdt sig paa disse trakter, nær grænsen mellem Iowa og Minnesota, indtil borgerkrigen brød ud, da han lod sig hverve til soldat, og tjente i seks maanedes. I 1862 gjorde, som bekendt, indianerne oprør her i vestre parten af Minnesota, og da blev Endre Sørli, tilligemed en trop soldater, sendt ud til indianerterritoriet for at holde vagt mod disse oprørske rødhuder. Dette vagthold mod indianerne langt ude i det vilde vesten var da forbundet med store besværligheder, ved det uafbrudte jag fra sted til sted. Undertiden maatte de foretage lange rideture i rasende galop, saa at naar de kom frem til stedet for at faa lidt hvil, var indsiden af laarene formelig hudflettet. Til andre tider kunde det komme store flokke af buffalodyr, der stormet frem i fileformige karavaner omtrent som man ser graagaasen flyver høst og vaar. Naar disse horder af buffalodyr kom travende mod soldaterleiren, saa kunde hejterne slide sig løs og spredes for alle vinde. Det eneste som kunde stoppe disse fileformige tropper naar de kom stormende, var at skyde lederen. Da opløstes karavanen og tog flugten paa alle kanter; men det skulde mod, koldblodighed, en stø haand og god skjudsikkerhed til at fælde disse dyr i farten.

Engang de kom tæt ind til en indianerleir, stod flere af de soldater, som var norske, og talte norsk til hverandre. En af

indianerne som var høvding for denne flok kom bort til dem og sagde: „Jeg hører I taler norsk og syntes derfor det var moro at faa tale med eder lidt.“ Soldaterne blev helt forbauset over at høre en indianer snakke norsk, og spurgte hvorledes han havde lært deres sprog? Dertil svarede han, at han var norsk født, og saaledes norsk; men mit navn og hvor jeg er født i Norge faar I ikke vide. Nu er jeg indianer og vil vedblive at være indianer hele mit liv, sagde han.

Spvad grunden kunde være til at denne norske mand havde slaaget sig ned blandt indianerne, antaget deres sæder og stilke, talte deres sprog og i det hele taget var som disse stogens og prairiens sønner, fik de ingen rede paa. De gjættede kun, at han maaske kunde ha begaaet et eller andet fejltrin, og derfor skjulte sin herkomst ved at være indianer. Dog maa han ha taget sig godt ud som indianer, været tapper og driftig, samt ha lært at bruge skalperkniven, naar han var valgt til en af deres høvdinger.

De første settlere i Wisconsin, og ligesaa i Minnesota, fortæller, at de ofte havde besøg af indianerne i forstningen de var her. Disse opførte sig dog fredeligt, men alligevel stod det en slags skræk af dem naar de kom. Særlig var kvinder og børn rædde dem. Og var ingen mandfolk tilstede naar de kom til nybyggerhytterne, var de noksaa nærgaaende til at ta det de ønskede. Indianerne vidste vel selv at man var ræd dem, og var derfor kaniske saa meget driftigere. Men undertiden fik de ogsaa føle det, at de var for truende. Saaledes fortalte German P. Dusterud mig engang om en mand i Wisconsin, som var alene i skogen og hug gjærdesfjer. Han holdt paa at fløve en stor eikeskubbe, da to indianere kom til ham og sa, de vilde dræbe ham. Manden tog disse truende ord med ro, og bad dem vente indtil han havde faat fløvet denne store kubben. Han havde slaat en bløig i kubben saa den havde en stor revne

langs efter, og for at det kunde gaa saa meget hurtigere at faa kubben i to dele, bad han indianerne hjælpe sig, ved at de paa hver sin side stak hænderne ned i denne revne og drog til sig. Da indianerne havde faat hænderne ned i revnen og skulde til at trække hver del til sig, slog manden bløigen ud. De stod nu der i klemmen, kunde ikke faa hænderne tilbage og heller ikke dra kubben i to dele, og maatte bede pent, om manden vilde hjælpe dem ud af denne struetikke, hvilket han ogsaa snart gjorde.

Jugvald Thronsdjen var født 1833 i Doelhybraaten, Sæfaldalen, af forældrene Tron og hustruena Lina. I 1853 blev han gift med Helene, født Blixerud, fra Jamme bygd. Hun var født 1832. Samme aar de blev gifte udbandrede det unge par til Amerika i følge med Gulbrand Karnes og andre fra Sæfaldalen. Ankommen til Lansing, Iowa, havde Jugvald igjen kun en dollar; men han var ikke af dem som juttrede om pungen var tom. Han var ung og frisk med et godt mod, og saa var han da kommen til Amerika og da blev det nok penger. Hans reisekammerat Karnes laante ham da lidt penge indtil han fik arbejde. I 1854 kom han til Wilmington og tog sig land i nærheden af Gjermund S. Lommen. I dennes logkabin fik da Jugvald og hustru bo indtil de fik op hus paa eget land. Gulbrand Karnes kjøbte land i Iowa og forblev der til sin død. Han opnaadde den høie alder af 93 aar.

I sit ægteskab havde Jugvald og Helene følgende børn: Thorvald, som blev gift med Kari, født Løken, var først farmer i Wilmington, flyttede saa til Nord Dakota, hvor han drev kjøbmandsforretning en tid, og kom til Spring Grove, hvor han drev forretning som hotelvært, kjøbmand, og i mange aar som postmester. Hustruen Kari døde i 1893, og Thorvald blev gift igjen med Gjertinde, født Fos. Thorvald døde 1907.

Søsteren Karoline blev gift med Lars Løken og bor i Nord

Dakota. Bergit døde ung. Nicolai blev gift med Sørine, født Robolle. Han flyttede ud til Nord Dakota, hvor han var i 9 aar, kom saa til Wilmington, hvor han købte land, og har senere købt mere land, som laa indtil det først købte, saa han nu eier en af de største farme her i town of Wilmington. Han har ogsaa indehavt mange tillidshverv i townet. Olavus blev gift med Helene, født Baaler, og flyttede til Nord Dakota, hvor han bodde til sin død. Ingeborg Marie, gift med O. N. D. Hefte, bor i Caledonia. Karl blev gift med Ingeborg, født Johnsen, flyttede til Nord Dakota, men kom tilbage og købte farmen af Vaard O. Obale og bor der fremdeles. Han har ogsaa indehavt forskellige tillidshverv. Jakob Mikard og to ved navn Peder er døde.

I 1885 døde Ingvald Thronsjens hustru Helene, og nogle aar efter giftede han sig igjen med Mathilde, født Larsen, og havde med hende 7 børn. Ingvald blev altjaa fader til 18 børn, og lig Jan Wesjel havde døtre seks og sønner tolv, og en af dem var Tordenstjold. Dog blev ikke Ingvald fader til nogen Tordenstjold, da der ikke er noget hav, krigsflibe eller kanoner at tordne med; men om ingen af dem er saadanne frigshele som Tordenstjold var, saa fylder de dog sin plads i samfundet som ærede og agtede borgere.

Ingvald Thronsen var en meget livlig mand, besad gode talegaver og kunde som saa sætte liv i et selskab ved sine spøgefulde udtalelser. Han var fra sine unge dage vant til at færdes blandt meget folk, da han i en ung alder begyndte med plankefjøring mellem Hakedalsværket og Kristiania. Det var en livlig trafik hver vinter med fjøring af bord og planker fra de saakaldte Grevestoge i Hakedalen. Lønneret blev saget ved de store sagbrug og om vinteren fjørt til Kristiania, hvortil trængtes hundreder af heste og folk. Paa disse fjøreture gik det ofte muntert til, særlig naar man kom tilbage fra byen.

Noget lignende har det foregaaet her efter byveien, paa den tid man fjørte hveden til Lansing eller Brownsville. Ingvald Thronsjens ældste søn Thorvald fortalte om forskellige guttetreger som han og andre udførte med irlænderne. Irlænderen har ord for at han vil spille den overlegne naar han kommer her. Han kan sproget naar han kommer hid, og saa er han fra et større kulturland end Norge er, mener han, og vil gjerne stikke sig frem som den der staar paa et langt høiere standpunkt end de norske gjør. Paa grund af det store „jeg“ som irlænderen satte op, saa var det ofte smaa rivninger mellem ham og norskeerne naar de traf sammen i byen eller efter byveien.

Paa hjemveien fra Lansing havde nogle norske gutter besluttet at spille en hel del irlændere, som var ifølge med dem, et puds. En af de norske skulde kjøre foran, og naar han kom paa et bestemt sted skulde han tverstanse. Som tænkt saa gjort. De fjørte i trav udover en lang bakke, og da han, som var i spidsen for karavanen, kom ned bakken, tverstansede han, og de som kom i fuldt trav efter kunde ikke stanse hestene hurtig nok, saa hvert eneste bagbord i vognene til irlænderne blev splittet op i smaabitser af stangenden som stikker lidt frem foran neck-hofet. Han som fjørte foran havde naturligvis sine grunde hvorfor han maatte stanse, og at baghjælen i hans vogn blev knust gjorde intet, naar de bare kunde saa gjort irlænderne et lidet puds.

Ole Olsen Sandnes var født den 12te mars 1817 af forældrene Ole Amunsen og hustru Elisabet, født Eriksen. I 1854 udvandrede de til Amerika sammen med flere fra sin hjembygd nær Kristiania, og deriblandt sin far (moderen var død) samt broderen Engbret med hustru og et lidet pigebarn. Med store forhåbninger drog alle disse emigranter ud fra fædrelandet, for i denne verdensdel at søge sig et hjem; men

ud paa havet udbrød der kolera blandt følget, saa mangfoldige af dem døde, og deriblandt Oles far, broderen Engbret og hans hustru og efterlod sig sin lille Olava, fader- og moderløs. Ole Sandnes, den lilles onkel, maatte da ta sig af dette barn som en far, og efter mange gjenvordigheder kom han til Paint Creek, Iowa, hvor han opholdt sig i to aar. Under sit ophold der blev han gift med Sønneif, født Tveten, en søster til Thov Tveten fra Luddals prestegjæld, Telemarken, som før er nævnt. I 1856 kom han til Wilmington, Minn., og købte sig regjeringsland i den centrale del af townet. Deres børn er følgende: Oline, gift med C. D. Stenerodden og boende paa faderens og svigerfarens hjemsted i Wilmington. Birgit, gift med Anders N. Dahle, bor ogsaa i Wilmington. Marie, gift med Edvard Østeren, bor i samme town. Sophie, gift med Olavus Baaler, bor i Spring Grove, og han er der postmester. Olavus, gift med Petronilla, født Østberg, er farmer i Wilmington. Fosterdatteren Olava blev gift med Johannes Glæserud, som før er nævnt, og lever nu som enke i Spring Grove. Ole Olsen Sandnes døde i 1900.

Ole Olsen Engen den ældre er født paa Nes i Hallingdal den 3die oktober 1842 af forældrene Ole Milsen og hustru Margit, født Rotneim. Hans far var født 1806 og moderen i 1812.

Hans far var født paa Nes, men havde en plads i Ruffedalen som kaldtes Myre. Hans bedstefar var Nils Myre og bedstemoren hed Sigri Brænno. Ole Engens mor var fra Rotneim i Gol, og hendes forældre var Peder Rotneim og hustru Sara. Hans mors søskende var Arne, Aslaug og Vabra. Hans far havde ingen søskende.

I 1857 udvandrede han til Amerika sammen med sine forældre og 10 søskende, og tog med skibet „Familien“, der seilede ud fra Drammen i april maaned. Blandt hans rejse-

følge var Asle Grimsgaard, samt flere fra Hallingdal. I slutningen af mai ankom de til Quebec, hvorfra de gik paa kanalbaad til Montreal, og saa over indsjøerne og med jernbanen til Prairie du Chien, og derfra med dampskib til Brownsville. I Brownsville blev de da ordret at gaa iland, og deres tøj kastet ind paa stranden. Der stod da disse to store familier Grimsgaard og Engen, ialt en 24 mennesker, hvoraf nogle børn var saa smaa at de maatte bæres paa armen, og stirrede uden at vide forstjelt paa nord og syd, eller hvor de skulde hen. Endelig opdagede de, at det var kun en vei som førte til og fra Brownsville, lod saa tøjet staa igjen paa stranden og begav sig paa vei opover. Men til al held og lykke før dem mødte de to farmere, som skulde til byen med hvert sit hvedelæs, og fik leiet dem til at kjøre deres tøj til Spring Grove, som var rejsens maal. Selv lagde de iveri for at gaa; men hustruen til Asle Grimsgaard, og ligesaa hustruen til Ole Engen havde hvert sit barn at bære paa denne lange vei. Ankomne til Caledonia i skumringen traf de Zver Kinneberg, den første de kunde tale med, og han bad dem følge ham hjem, hvilket de med tak modtog. Efter de var kommet til Zver Kinnebergs hjem døde barnet som Mrs. Grimsgaard havde baaret hele veien, og det barn som hans mor bar, er nu Mrs. Ole Myhre i Wilmington.

Morgenen efter de kom til Kinnebergs, kom Gunvald Tyrihakkem efter dem med okser og førte Engenfamilien til sig, hvor de fik midlertidig bo indtil videre.

Det var daarlige tider her i landet da Ole Engen kom her. Lave priser paa alle slags farmprodukter, trangt om arbejde og liden dagløn. Ole fik først arbejde for Knut Gulbrandsen i Spring Grove. Knut hadde oprettet et kulbrænderi, og ved at saa arbejde der tjente Ole sine første center her i Amerika. Senere fik han noget arbejde hos Hans Myrha. Lønnen var

25 cents dagen og kosten. I harvesten fik han arbejde hos So Rosheim og fik da 50 cents dagen. Brita Rosheim, hustru til So, var rigtig et kæmpemenneske, ja Ole. Hun kunde arbejde ude som en kar og endda lave mad til arbejdsfolkene i ret tid. Hun var med ude paa ageren og bandt efter meieapparaterne saa hurtig og godt som nogen mandsperson. En dag manglede det fleisk til husholdningen, og da sluttet hun ude paa ageren en kort stund før middagen, drog hjem til huset, slagtede en liden gris, tilberedte af den til middagsmaaltidet og havde maden færdig til den bestemte tid da folkene kom hjem for at spise. Ole maatte forundre sig over, hvorledes hun kunde faa gjort dette saa hurtigt.

En dag hun var ude at arbejde i aamnetiden blev hun stufket af en klapperlange, men istedenfor at søge doktor og faa modgift som nutildags, greb hun en lja og skar ud stykket rundt ormebidet, rev af skjørtet sit til en bandage og viklet omkring jaaret og fortsatte arbeidet som om intet var hændt. Slangen fik ikke udført sit forsæt saa vel mod Brita Rosheim, som da han forgiftede hele menneskelaegten.

Ole arbejdede ogsaa en tid for Ole Berg og fik der i løn 4 dollars maaneden, og da han havde tjent sine første 5 dollars sølte han sig rig og syntes dette var svært mange penge.

Ved at benytte tiden baade vinter og sommer til haardt arbejde og føre et sparsommeligt liv, fik hans far sparet sammen saa meget, at han købte 80 acres land omtrent 6 mil østenfor Spring Grove, i town of Wilmington, og da arbejdede Ole hjemme hos faderen. I 1864 lod han sig hverve til borgerkrigen og tjente et aar. Men da rebellerens magt paa det nærmeste var brudt, kom han ikke i noget slag. Han blev af dem som var sat til at holde vagt.

Kommen tilbage fra krigstjenesten købte han og hans bror Ole 160 acres land sammen, som de senere delte. Velstanden

steg da lidt efter lidt saa han kunde købe mere land, og blev da eier af 375 acres værdifuldt land i Wilmington, og 160 acres i Nord Dakota.

I 1867 blev han gift med Anna, født Rudsøvig, fra Nes, Hallingdal. Hun var født den 5te december 1846, og kom til Amerika i 1866 sammen med sine forældre og 3 søskende. En af hendes brødre var udvandret aaret før hun rejste, og en anden bror kom aaret efter. Hendes far, Meier Rudsøvig, var født i Drammen og kom som ganske ung mand til Nes i Hallingdal, hvor han drev møllebrug en tid. Han var anerkjendt som en meget forstandig mand, og søgt som en god raadgiver og var livlig og befteden og kunde omgaaes folk som saa. Han drak aldrig berusende drikke, og satte derved et følgeværdigt eksempel for andre. Han opnaadde en alder af henimod 100 aar.

Ole O. Engen og hustru har i deres ægteskab havt 12 børn, hvoraf 6 lever og bor paa følgende steder: Margit, født 22de april 1868, bor i Wisconsin. Ole, født 22de december 1870, bor i Caledonia, Minn. Peder, født 19de december 1873, bor i Nord Dakota. Nicolai, født 12te november 1881 bor ogsaa i Nord Dakota. Barbra, født 13de februar 1876, bor her i countyet. Sara, født 22de mai 1884, bor paa farsfarmen.

Kvindens del i nybyggerlivets strabadser blir ofte glemt naar der tales eller skrives om dem som først tog landet i besiddelse og maatte gennemgaa alle de trængsler og savn som var forbundet med rydningsverket. Men det maa siges at kvinden tog sin fulde del med at skabe hjemmene. Hun tog sin del saavel udenfor som inde i huset, ved at stille og melke kreaturene, rage hø i slaataannen, tage sin andel i harvesten osv. Dette var ogsaa Anna Engens lod. Som en dygtig husholder og strævsom hustru bidrog hun visstelig sin del til at skabe den formue som de blev eier af. Paa samme tid som de ved flid og

sparsomhed kom til velstand, førte Engenfolkene et giestfrit hus. Sine tjenere og arbejdsfolk behandlede Ole Engen og hustru som et lem af familien. Sit morsmaal taler de ægte og usforfalsket. En irlændergut som tjente hos dem i længere tid lærte at tale saa ægte halling som om han skulde ha været født og opvokset paa Nes i Hallingdal.

For en 7, 8 aar siden kjøbte Ole Engen og hustru et hus i Caledonia, hvor de nu bor.

Af de 12 søskende, foruden deres forældre som udbandrede fra Nes i Hallingdal aaret 1857, er nu kun 4 i live, nemlig Kjersti, nu Mrs. Peder Raft; Margit eller Mrs. Ole Myhre; Ole den yngre bor ved Climax, Minn., samt Ole den ældre, hvis livsløb er sfildret.

Skjønt Ole D. Engen er en saa ægte og tro amerikansk borger som en indfødt, læser, skriver og taler landets sprog, var villig til at ofre livet for at udrydde slaveriets vederftugelighed og er bundet saaledes til dette land som en mand er bundet til sin hustru, saa glemmer han dog ikke sit fædreland, men holder af dette paa samme maade som en ægte mand holder af sin mor.

Seg vil her lade Ole D. Engen selv ha ordet. Han siger: Jeg har holdt Skandinaven nu i 50 aar og mange andre norske blade. Ligesaa har jeg holdt mange engelske blade. Alle mine hørn er konfirmeret paa norsk; men nogle af dem er blevne saa engelsksprængte at de lærer deres hørn bare engelsk. Jeg synes det er en stor skam at de ikke lærer sine hørn norsk. Jeg skammer mig ikke at jeg er norsk, og en Halling atpaa. Jeg for min del tror ikke det skader nogen at kunne flere sprog, for norfkerne staar ikke tilbage for nogen anden nation.

Mange fremragende statsmænd har sagt at man kan være lojal og tro mod dette lands love, om man taler, skriver og læser sit fædrene sprog.

(Fortsættes.)

En jægers vaaben.

Dr. J. S. Johnson.

Buen er jagtens symbol. Den er ogsaa prototypen av alle jagtvaaben og et mønster av skjønhedsform. Dens simple enkelhed fordrer den højeste grad af færdighed i dens brug, saa at i uøvede hænder er den et højt skrøbeligt vaaben. Synd at Dianas følgesvende skulde lidt efter hvert ha tabt denne færdighed, og at buen saaledes er bleven forfudt og obsolet, fordi moderne skydevaaben har opnaaet en saadan betænkkelig række- og dræbeevne, endog i mindre øvede og kyndige hænder. Men tror nogen uindviet, at det bare beror paa kvaliteten av højsjen, da farer han skrøbelig fejl. Den som ikke er indviet, og som ikke har faaet sig gudindens olympiske gnist indblæst, velsignes ikke i jagten hverken med det attraaede vildt eller med den lykkelige jindsstemning, som blir hendes tro følgesvende og uvalgte til del.

En moderne dobbeltløbs fuglebøsse, eller en repeterrifle, av bedste kvalitet, er et vakkert og meget praktisk vaaben; dets yndige former, den gratisse høining i stoffens haandtag, de deilige flammer i træets aarer, de betegnende, slanke løb, de zirlige linjer i udfjæringen og graberingen, den simple men højt effektive mekanisme — alt sammen frugten av den højeste kunst og udvikling i denne retning. Men, det er dog noget andet som jægeren holder mest av. For ham er det som om den bøsse, som har tjent ham troligt, skulde besidde et eget liv og sjæl, som har noget tilfælles med ham selv. Naar han derfor tager det i haand, blir det ligesom en del av ham. Han rører det ømt som noget fintfølende, der ikke maa haandteres uvarfomt. Han hjærtegner det som et barn, eller som sin

hund. Skyder han bom, noget som træffer endog med den bedste jæger, lægger han ingen skyld paa bøssen, men har altid andre gode aarsager parate.

I en livsalder av jagttjeneste i Dianas hird, ser man eksempler nok paa, at en og anden tilbeder, hvis timelige stilling er desværre saadan, at han ikke har set sig istand til at forskaffe sig et saadant vaaben som hans hu attraadde, dog klynger sig fast til sit gamle avdankede, omgjorte soldatergevær, som kanste ikke netop synes særlig stiftet til at afstedkomme nogen betænkelig nedgang i vildtmængden. Han døber det gjerne „Den Visse Død“ eller noget lignende, og forsikrer sine venner at „So røff sælandes langt“, om „So“ ikke netop er saa fri for sule spænd og unoder. Disse ekcentriske lærheder maa helst anses for individuelle karaktertræk, som hører „So“ til, paa samme vis som Kjærringen, eller gamle Bill, eller hun Svartji, har det med dette og hint. Saa var det med min første bøsse.

Det var et gammelt omgjort soldatergevær, som var kom hjem med en dag. Det var over fem fod langt, veide sine tolv pund, og havde oprindelig været flintelaas gevær, og rimeligvis brugt som saadant i revolutionskrigen, men omgjort til mundladning med knaldbætter. Løbet var stort som et fopelimekast og havde en uhyre kapacitet for ammunition. Ladestoffet var av jern. Denne bøsse pudjede jeg paa ved enhver anledning, saa den skinnede i hver en del. Det var regelen naar den skulde lades, at man maatte krudtet i haanden efter skjøn; saa tampedes det ned med en mængde papir, og det var en regel at dette skulde fortsættes indtil ladestoffet fløi helt udav løbet. Da rendte man hagelladningen i, men denne maatte ikke tampes; man skulde da ta kun et enkelt lag papir, og skybe det varjont ned paa haglene, for at de ikke

skulde spredes for meget. Thi dette var en av dens svagheder. Saa en liden klype frugt i „fæng-tuben“, og saa var man færdig for fænghatten, der var stor som en liden hat. Det ansaaes lovlig farligt at bære bøssen med knaldbætten paa, og derfor jattes den i regelen først paa naar man var vildtet paa skudhold. Skruen, som holdt hanen paa, havde med tiden blevet løs og tilfjeldt borte, og for at forebygge at hanen ogsaa skulde gaa samme vei, var vi den almindelig i lommen, og satte den paa naar tiden kom at skyde.

En dag var jeg ude med dette farlige mordredskab, og saa efter hare. Jeg skræmte omjider en op fra et fencehjørne, og skulde just klybe over for at komme ham paa hold igjen, da jeg med et blev var en jerpehane som sad paa sneen et rods længde fra gjærdet. Jeg stanfede med et sæt, fik hanen op udav lommen og paa, samt en knaldbætte. Siddende paa hug stak jeg varjont bøssepipen mellem rejsene, tog godt sigte, spændte saa hanen, tog nok engang godt, langt sigte paa hovedet og brændte løs. Det lyfte og frasede om mine øine; det rungede i skog og mark og endda mere i mine øren; min næse fik et vældigt sveip, saa at jeg tullede baglænds, men dog saa jeg klobarlig gjennem den tykke røg, hvorledes jerpehanen tumlede om, og svirrede rundt en gang eller to paa sneen. Jeg begyndte allerede at synes jeg smagte jerpefjød, og skulde i al mulig hast over gjærdet for at saa ham fat, da han med et kom sig op paa benene igjen og tog hastig flugt, øiensynlig uskadt. Faktum var, at haglene var rundet udav bøssen igjen og det var kun papir-forladningen som havde gjort ham lidt „huggugælen“. Jeg tror dette var det nærmeste jeg nogenfinde kom til at skyde nogen jerpe ihjel med den bøssen, men en og anden hare, eforn og due maatte bide i græsset. Det var ikke raad for andet.

Gofa-Kristofer.

Det er en menneskealder siden han døde. Hans far hette ogjaa Kristofer; men han gif under navnet Gofa. Jeg vet ikke hvor Gofa var fødd, men hans hjem var paa Lersfogen, Søndre Murdal. Han fik rydde sig en plads paa Braka-eiendommen, et godt stykke ovenfor gaarden Braka, og blev husmand under samme gaard og pladsen blev kaldt Gofabrøtin. Jeg har selv været der og set hele herligheten. Det var etpar aferlapper i en bakkehelling. Da jeg var der var der ingen hus, men jeg saa tomterne efter dem. Paa den pladsen var Gofa-Kristofer fødd.

Det fortælles at da han var otte dage gammel fik hans mor brystverken, men de hadde hverken ku eller gjeit; men hans far holdt bestandig en heft til at kjøre tømmer og andet. Netop paa den tid hadde han en øyk og hun hadde nylig solet. Gofa vidste ikke bedre raad end at slaa sølet ihjel og melke øyken, og paa den melken blev Gofa-Kristofer opfostret. Det siges at det var derigjennem han fik sin styrke. Jeg tror dog at det var en anden som gav ham styrken.

De hadde viist bare en gut, og da han var i konfirmationsalderen, og det var julaften at hans far stod og hugget ved og hans mor vasket gulvet, saa sa hans far: „Du Kristofer faar ta en øks og gaa efter en liten granbuske, saa din mor faar lidt bar paa gulvet.“ „Ja, haa stor ska e ta henne, daa?“ siger gutten. „Na, ta henne saa stor som du kan bæra henne.“ Da gutten kom med granen og slefte den ned utta døren, saa satte hans far sig paa huggestabben og graat. Granen han hadde bragt var saa stor og tung at hans far ikke kunde løfte den.

Da han blev voksen fik han sig en heft saa han kjørte tømmer om vinteren. Om somrene fiske han, og i de tider laa kongsveien fra Vagn og over Lersfogen og til Selgerastbroen

i Land, saa alle reisende maatte ride om sommeren, og om vinteren kjørte de med slæde. Gofa-Kristofer kjørte da tømmer efter den gamle vei i Skjærtenslien. Da kom det kjørendes en storkar fra Gajtgeberhaugen i Vagn og til Tomlevoldene i Land; han kom med styds.

Da han saa Gofa-Kristofer i veien skrek han at han maatte pakke sig or veien. Da siger Kristofer: „Du faar vente lidt, da.“ Saa tok han sin heft og satte av veien, og siden tok han tømmerbenda og lefa av veien, og bad storkaren kjøre forbi. Derpaa kjørte storkaren sin heft næsten ihjel, til han kommer til Tomlevoldene, og siger saa, at han hadde set den onde i Skjærtenslien. De lo ad ham og sa, at det maatte ha været Gofa-Kristofer. Han paaastod dog, at det var ikke folk som kunde gjøre slikt, men maatte være Gamleerik.

Engang var han avsted og fiske ved et vand paa Tønhusaasen, hvilket kaldtes for Tønhusvatne. Paa den tid var det ti slaver som var utslupne fra slaveriet i Kristiania, og som var oppe i aasen der til stor skrek for folk. Da Kristofer hadde faat teinen sin mat med fiske og fik den paa sig og begyndte at gaa bortover myren og var kommet midt uti den, fik han se en mand komme springende efter ham med en stor kniv i haanden og vilde dræpe ham. Da saa Kristofer en stor furukviist som stak op utav myren. Denne knekket han av og suudde sig om og slog manden ihjel. Da saa han ni mandehoder bortenfor en stor sten, men ingen kom frem. Siden blev myren kaldt for Romanviken.

Det er et løft efter ham paa en haustæter paa Tønhusaasen, som heter Beslestæten. Der er en stor stenhelle og paa hellen ligger en stor sten. Det er bare en som har løftet den stenen, og det var Nils Braka, eller som han gif under navnet Nils i Hallen, men Gofa-Kristofer tok den let. Da Gofa-Kristofer blev gammel saa gif han i omgangslægd. Saa engang

var han paa Braka, eller Gallen. Da var det en søndag foreldrene til Nils og Zens Braka var ved kirken. Da vilde Zens at Gosa-Kristofer skulde ta om Zens og Klemme, men Kristofer vilde ikke. „Du slaar mig over ende,“ mente han. „Nei,“ sa Zens, „jeg vet bedre.“ Kristofer gif paa stav og var skjælvhændt, og endelig fik de ham overtalt til at staa foruten stav, og da han begyndte at skjæve tok han rundt Zens og begyndte at snøre til. Men da var Zens neppe istand til at sige at han skulde slippe ham. Da siger Gosa-Kristofer: „Ma trøtta du fji meir?“ Og Zens var ingen smaagut.

Zens og Nils Braka var vel bedste karerne i Søndre Murdal paa den tid, i ær Nils. Alle som kjendte Gosa-Kristofer sa at han var en godmodig kar, som aldrig var i frangel med nogen. Jeg har ikke hørt at han var gift. Han kom til verden som fattig og døde som fattig. Det kunde kanskje ha været mere at skrive om en slik mand, men jeg vil bryte av og sige redaktøren tak for det spundne aar og held og lykke i det kommende aar.

John Satter, Ganby, Oregon.

Et og andet fra Pullman, Wash.

Til redaktøren av Samband!

Man kan ikke andet end forundres over at de som har styret med Samband alle disse aar ikke for længe siden har gaat træt, naar man vet at de har arbeidet for intet og maasse iblandt endog har maattet døie kritisk ved siden av. Man vilde gjerne fra tid til anden forsøke at skrive litt til hjelp for redaktøren; men naar man saa længe har bodd utenfor eller paa utkanterne av norddommen i Amerika, er det ikke saa let at finde tanker som man kan behandle for et blad som Samband. Om det som her skrives er av nogen interesse for Sambands læsere faar redaktøren avgjøre.

Der er ikke mange norske i denne del av Washington eller i Pullman. Der er dog ikke saa faa norske blandt studenterne ved State College, og der er ogsaa endel ved fakultetet; for eksempel Sadie Swenson, fra Texas, som i flere aar har havt ansettelse i Home Economics avdelingen; Hannah Nase, lærer i botanik; Ellen Bakke, matron i Ferry Hall; Alice Walden, lærer i piano; Ellen Wallhoff, stenograf hos collegets dekanus; og George M. Olson, fra Wisconsin universitet, som i mange aar har ledet vigtige kemiske undersøkelser av særlig betydning for hveteavlen i staten og endog gjort vigtige opdagelser paa dette felt. Desforuten er der endel av professorerne som har havt forstand nok til at tage sig norske hustruer, for eksempel Brewster, Kreager, Maxwell og Watt. Der er ogsaa flere danske og svenske ved fakultetet saavel som blandt studenterne.

Washington State College, som denne anstalt kaldes, er saa vidt vites den første statskole vestenfor Klippebjergene som indførte undervisning i skandinaviske sprog. Begyndelsen blev gjort i 1905, og siden har man litt efter litt utvidet arbeidet, saa der nu i det hele gives undervisning i otte daglige kursus, fire hvert semester, to i norsk og dansk og to i svensk. Søkningen har været liten, men har holdt paa at vokse. For en fire, fem aar siden blev der dannet en skandinaviske klub med den opgave at opelske interesse for de skandinaviske folk og land, deres sprog, historie og literatur, og den er endnu ilive. Paa et sted hvor skandinaverne kun er en brøkdel av befolkningen, hvor man næsten aldrig hører et ord i noget av de skandinaviske sprog, og hvor de fleste studenter liten eller ingen forutsetning har til at bry sig om eller sette pris paa noget som heter skandinaviske, er ikke interessen saa stor at man fylles med megen begeistring. Man faar ofte ingen støtte eller opmuntning hvor man helst skulde vente det, saa man behøver al taalmodighet og iver for at holde interessen oppe; men paa den

anden side faar man ogsaa ofte hjælp og opmuntring hvor man neppe venter det. I det hele har arbeidet forat vække interesse for de nordiske sprog gaat fremad, og forsøket har ikke været forgjæves. Dog ønsker man stundom at kunne faa være med paa nogen av de store sammenkomster blandt landsmænd forat opfriske gamle minder og faa nye impulser. Man føler sig løftet ved at komme sammen med mange andre som bejæles av samme ideer og har formaal. Og faar man ikke anledning til at være med paa nogen av disse sammenkomster, end sige besøke Gamlenslandet, er det en opmuntring at læse vore velredigerte norsk-amerikanske blade, blandt hvilke Samband kan nævnes i første række.

Jeg haaper bladet vil faa mere og mere støtte, saa at ikke blot den gode sak kan fremmes, men at redaktøren og de andre som har med bladets utgivelse kan, om ikke mere, have bevissthet av at deres uegennyttige arbeide blir paaskjønnet. Jeg tror ikke der er svært mange av os som vilde arbeide saa haardt i saa mange aar for ingenting, selv om vi ellers kunde være saa stillet at vi hadde raad dertil. En av dem som har gjort meget for at holde vor klub gaaende og vække interesse for Norge er Olav Halvorsen Homme fra Telemarken, som har holdt mange interessante foredrag for os om norske forhold, nu nylig om skisporten. Pullman egner sig fortreffelig for skisport paa grund av de mange lange bakker, og i de siste faa aar har flere og flere anskaffet sig ski og dyrket sporten her. Den eneste hake ved saken er den at vi ikke ofte har tilstrækkelig sne.

Præsident G. M. Bryan, som i over toogtyve aar har forestaaet denne læreanstalt, skal nu ved aarsstiftet nedlægge styret og efterfølges av Dr. G. D. Holland fra Kentucky. Det kommer nu an paa, om han vil vise sig i besiddelse av samme alsidige begavelse og dygtighet som hans forgjænger. Der er

ikke mange som er skapt til at staa i spidsen for en stor lærdomsanstalt.

Albert E. Egge.

Pullman, Washington, 24de december 1915.

Norsk Folkkultur.

Dette er et tidskrift for norsk folkeminnesamling, som utkommer med fire store hester om aaret og tillægssbøker. Prisen er 4 kroner, men da portoer er betydelig, saa maa man sende \$1.50. Redaktøren er Mikard Berge, Østjell pr. Skien, og forlægger er Erik Gunleikson, Risør. Som medarbeidere har Berge saadanne som Alexander Bugge, D. Olafson og Kristofer Bisted foruten mange andre landskjendte mænd som bidragsydere.

Sansen for at tage vare paa folkeminder og folkkultur er vokset sterkt i senere aar; men man har savnet et samlingsorgan, som kunde være som et møtested for samlere av folkkultur og bygdesaga. Alle europæiske land har saadanne tidskrifter nu. Danmark har sin „Skattegraveren“ og Sverige har haft en hel række saadanne, „Runa“, „Svenska Landsmålen“, „Fataburen“, „Folkminnen och Folktankar“. I Norge var „Syn og Segn“ en stor skatkiste for norske ereminne, men nu har „Syn og Segn“ faat europæisk dragt paa sig, saa det ikke har rum for bondekultur og folkeminder. Etpar andre forsøk har været gjort, men maatte opgives, fordi interessen ikke var vaagnet endda. Der er mange ting som tyder paa at sansen er vaagnet nu, blandt andet alle historielag i bygdene.

At dømme efter de utkomne hester vil det bli et interessant tidskrift. Med første heste fulgte som tillæggsbok visen om Masmund Frægdegjæva, restaureret og med videnskabelig utredning. Den næste tillæggsbok var en attesaga fra Hallingdal, meget interessant. Den første tillæggsbok for det nye aar blir en abhandling av Alexander Bugge om Vest Telemarkens be-

byggelse. Vaade skriftet og tillægshøker har dektioner av gammel norsk folkemunst.

Det er et stort arbeide Mikard Berge allerede har utført som samler av folkeminder. Først har han samlet alt der er at finde fra de gamle bygdedigtere i Telemarken, en seks eller syv høker ialt. Dernæst har han givet ut to samlinger av folkelviser og to eventyrksamlinger, saa Myllarguten, Norsk Folkeliv i Segn og Soga m. fl.

Med hensyn til Norsk Folkkultur er det ikke meningen at det skal være bare for Telemarken, det er for hele landet og har bidrag fra alle kanter. I vore bygdelag er der mange som vilde have interesse av at have dette prægtige verk, Norsk Folkkultur. Der vilde vistnok være noget at samle av norske folkeminder her ogsaa. Samlere i Norge fortæller ret som det er, at de faar til svar: Dette eventyr eller dette jagn eller denne vise er det vist ikke nogen som kan nu, men kanskje han eller hun som for til Amerika. Der vilde sikkert være adskilligt her, bare det blev tat vare paa. Ifjor vinter skrev jeg op en gammel vise i Nord Dakota og sendte til Norsk Folkkultur. Det er en legendeviser om St. Jakob og Heielongen (hedningefongen). Man har fundet varianter av den i flere land, men ikke i Norge, med undtagelse av nogle vers Berge fik av søster til den kone jeg hørte visen av. Der er vist adskillige gamle folk som sidder inde med saadant. Men først og fremst skulde jeg se, at Norsk Folkkultur kunde saa mange læsere her i landet.

Lorkel Ostlie.

Erindringer om gamle Berger og Zeite Rode.

Av en „Norisfoging“.

Jeg beklager meget at denne dollaren for „Samband“ kommer saa sent. Den har flere gange været lagt tilside for at

fendes, men fra tanke til handling er der stundom et besværligt mellemled. Nu har jeg ikke bedre vet, end jeg synes at „Samband“ er god læsning, endog literært betragtet, for ikke at tale om dets pioneer-historiske værd og dets sambandsmæssige tendens, saa det ikke er af den grund at jeg ikke synes at saa valuta for pengene, at betalingen kommer saa sent. Blandt pioneer-historiske bidrag i forrige aargang af Samband har erindringerne om „Gamle Berger“ og „Store Rode“, samt Valdris-jettlementet paa Manitowoc skogen jærlig interesseret mig. „Gamle Berger“ florerede paa et saa tidligt stadium i min tilværelse, at det er lidet jeg husker om ham; men en grøn (af ælde) fløshat og nogle sporadiske haartrevler lagt forsigtig tilrette over den skaldede isse stiger bestemt aftegnende frem i den dunkle baggrund. Han hadde en førti land omtrent 1 mil syd fra os, og hans hus, sic! Iaa oppaa bakken en 15 rods bestenfor veien med det samme denne løber ud i Shingel-svampen. Forresten tilbragte han ikke meget af sin tid i vort jettlement, men jeg husker at han med **skræffelige grimacer** foredrog paa fiolinen, hvilket maa være grunden til, at jeg som altid har været forgabet i musik, paa lang tid ikke kunde høre noget pent i fiolinen. Hans stive høitidelighed og værdige „noli me tangere“ var det dog som gjorde det sterkeste indtryk paa min barnslige enfoldighed.

Men Zeite-Rode husker jeg bedre. Jeg var blit saa gammel, at jeg skulde gaa paa skole da, og Rode var min første, sidste og eneste religionsskolelærer; men hadde jeg ikke faat bedre kristendomsundervisning hjemme, saa hadde jeg vist ikke faat staa nr. 2 til konfirmation i Manitowoc by for Vigen; men det var nu ogsaa længe efterat jeg hadde gaat paa skole for Rode. Det var om høsten i 1863, medens udskrivningen til frigen foregik og kaptein Gustafson fra Manitowocskogen hadde begyndt at lufte efter disje, som var „draited“, men drog

til skogs flere mil ind i utilgjængelige cedar-svampe, hvor de tildels Iaa og „Kov“ skingles, istedetfor at dra til krigen. Ja, men Zeite Rode! Han holdt som sagt, to maaneder, skulde være, religionskole i det hus, som hed Kewaunee-kirken, 2 mil vestenfor os paa en valdris's Ole Persons land; straks ved kirken tværs over veien bodde en anden valdris, en pepersvend, Anders Delebæk, og vestenfor kirken bodde en tredje valdris, Anders Versbækken, og saa en tre mil sydvest hadde vi 3 Hermundstad-gaarde. De var ogsaa længe ungskarle, men Nils og Ole giftede sig da endelig, medens Thorstein, den sprækste og fineste karen af dem, levede og døde som ungsvein. Men hvad har dette med Rode at gjøre? Jo, vent lidt. Disse Hermundstad-brødrene hadde to søstre, hvoraf den yngste, Guri, blev gift paa Manitowocfogen med — var det ikke Sella? men det har dog ikke no'e med historien at gjøre, skjönt hun var ei grepa haus, sin jente; men den ældre søster, hun var vist den ældste af søstendene, var gift med Paul Klocker, eller Paul „Nothing“, som han ogsaa kaldtes, fordi han et aar, da han var jünt paa Vigørn, skrev „nothing“ efter sit navn paa presteløns-listen. Disse ægtefolk hadde en datter omtrent i konfirmationsalderen paa skolen for Rode. Hun var nok saa udviklet og skjön at se til og Rode hadde i sin fremskredne ungersvendstand et aabent øie for alt skjönt i kvindeklær. Han la heller ikke skjul paa denne sin forkjærlighed for hu Magnild hos Paal; men det fik enda ha været, dersom han vilde ha vist sin karlighed ligeoverfor jenten paa en anden maade, end idelig at vise, hvor uendelig han var hævet over os smaagutter. Saaledes huffer jeg en dag før skolens slutning, at vi skulde rydde op i kirken, for der skulde være messe næste dag, at jeg under dette af en eller anden indskydelse knelede paa alterrängen, maaske syntes nogen det var pudsig, men idetsamme kom Rode til bagfra og gav mig en under øret saa jeg trillede bort-

over gulvet. Nu ja! Rode skulde ha holdt 3 maaneder, men det blev med to, for der kom klage over ham, at medens han var i kost hos Thore Mathisen, hadde han sprunget efter dennes ældste datter og villet bryde sig ind til hende paa et vist sted. Rode staar i min erindring som en type paa løssluppen forfængelighed og brutalitet. Hans hele væsen og færd i skolen var en nedbrydelse af det, som skulde bygges op ved forklaring og bibelhistorie; det er sikkert. Han blev ogsaa snart færdig med religionsundervisningen og saa satte han os til at skrive, medens han selv trædte perlebaand til jenterne. Jeg har ofte undret mig over at vi, som ingen religionskole ellers hadde, juist skulde træffe til at saa et slikt asen av skoleholder de eneste to maaneder vi hadde. Tiltrøds for vore fædres vaagne interesse for vor kristelige opdragelse, saa øvede vistnok Rodes skolehold sammen med de penible forhold som krigen straks efter førte med sig, en dæmpende indflydelse paa religionskole-tanken. Mange minder fra Kewaunee dukker herunder frem; men de jaar hvile.

Dog et maa jeg endnu saa nævne. Ogsaa det staar i forbindelse med de eneste to maaneder, som jeg gif paa religionskole. Selvsølgelig spiller ogsaa heri „Zeite Rode“, om ikke netop hovedrollen, saa dog en aldeles kostelig rolle. Her var det idetheletaget ikke lærer og heller ikke discipel, som gjorde udslaget, men en stor, gjild, feit saubul. I de dage, da man maatte tilvirke alt hjemme, som man skulde klæde sig med, fra toplue til hojer, saa lagde man sig tidlig efter sauer, for der var lidet til beklædning at saa kjøbt og endda mindre at kjøbe for. I de lange vinteraftener sad far derfor ofte og spikked øksefast til jalgs i de omliggende „logging camps“, for at saa penge til bomuldsrending, medens mor sad og spandt vævten. Saa sauen var et meget eftertragtet husdyr. Saaledes hadde ogsaa Anders Delebæk, som jeg ovenfor sa bodde tværs over veien

for kirken, nogle af disse og deriblandt den gjilde bukken. Enten det nu var fordi at der var bedre beite paa kirkegaarden, end paa Anders Delebæks noget tørre havnegang, eller det var fordi at bukken netop paa den aarstid, det var i oktober, sterkere følte naturens drift til at „bryde lænker, baand og tvang“ og je sig videre om blandt jurustubberne i verden, — nok er det, den hadde fundet veien ind paa kirkegaarden. Der gif den „nok saa kjæt og stor“, netop som vi kom ud af skolen en dag og skulde gaa hjem til kvelds. Vi gutter var som sædvanlig først ude og lidt i forveien, bag efter kom Rode og jenterne. Da vi imidlertid sik øie paa bukken paa indviede enemærker faldt det os vist instinktmæssig ind, at en buf paa kirkegaarden sømmede sig endnu mindre end en gut paa alterringen, og vi til at jage bukken ud. Men det skulde vi vist ikke ha indladt os paa, for bukken negtede bestemt at la sig jage. Morik kom den os imøde med hævet pande og svære hødn. Nu var gode raad dyre! At tage tilbens hjalp ikke, for bukken sprang fortere. Men vi smaakarer hadde blandt mange andre nyttige „backwoods“ kunster ogsaa lært den kunst at fri sig mod en sint saubuf. Som paa kommando: „Fald!“ kastet vi os fladt paa bakken, og ve bukken om den hadde kommet saa nær, at vi hadde faat fat i benene paa'n, men det passet den sig for. Den ænsede derfor ikke os mere, men blev opmerksom paa bagtroppen med Zeite Rode, som meget haanligt lo af os smaagutter i vor ydmyge stilling. Og „med sældet lanse i sin haand“ gif Zeite Rode imod bukken, omtrent i samme aand og tone som vi nylig hadde hørt om Goliath. Zmens tog jenterne paa sprang og smat igjennem fencet bortom kirken og vi gutter sivat op igjen og tog den beste linie til den aabenstaende kirkeport, som vi smeldte igjen efter os. Just som vi stirrede tilbake, der kom sammenstødet mellem Zeite Rode og bukken. Rode hadde frydt af at han skulde ta bukken ved hornene og

hve den fra agter til mers, men det blev nok ikke noget af, for bukken var gaaet ud efter hivingen, ja! men for selv at hve. Nu var Rode en vel udviklet mand især midtpaa, saa vi smaagutter mere end engang hadde funderet paa, hvor længe det var siden, at han saa knæerne sine. Men bukken hadde set dem og tog kursen for at ramme Rode saa omtrent midtskibs, og han styrede ikke feil. Bukken for som en raket midt mellem benene paa Rode, men der var trangt, for der blev hengende igjen paa dens horn noget, som paa et haar lignede Rodes bukseben. Og Rode? Jo, han fandt smaagutternes taktik ikke saa dum og tog sigte paa porten paa alle fire, hvorhen bukken hjalp ham med nogle velvillige puf paa hans mest kjødfulde del. Men du skulde ha set det udtryk i Rodes ansigt! Det saa ud til storm, vildt, afmægtigt, fortærende raseri; vi gutter fandt det tilraadeligt at begi os paa veien hjem uten at oppbie hans seiersfart gjennem porten. Næste morgen var Rode lige blid igjen, saasnart han hadde fundet frem sine perler og med en kjenders mine studerte hvorledes han skulde arrangere dem paa traaden.

Luther Burbank.

Der er vel ikke nordmand som ikke har hørt om Luther Burbank, den stille, tilbakeholdne mand, som bare holder paa at finde op nye planter, som vokser hvor det skal være, og det planter som frembringer føde, og oppfinder metoder for at lære folk at bli selvhjulpne enten de bor i et kaktusland eller i en sumppuhyr.

I det fjerne sydvesten og i Mexico finder vandrerer store strækninger hvor bare kaktus vokser, kaktus av alle slags, store som smaa, men alle med store hvasse pigger som stikker saa det ikke er mening i det. Men Burbank er ikke røed dem. Han

podet kaktusen saa at paa den vokser deilige æbler saa søte og velsmagende som appelsiner. Saa er det noget andet ved denne mand: han vil intet ha for sit arbeide, men fortæller hvermand om sine opfindelser, og tar ikke ut nogen patent og holder intet hemmeligt. Alle kan lære fra ham frit, og han siger at det han fik i arv fra sine fædre, det skal han gi til efterslægten, hvis det er noget værd saa vil han at alle skal faa nytte av det.

I California, hvor han bor, hører man alle slags historier om denne person, som i folkets øine er større end baade deres senatorer og deres guvernør. Alle har et godt ord for manden. Han har utført mere for staten end nogen anden person, og han er endnu ikke færdig.

Luther Burbank var født i Lancaster, Mass., den 7de mars 1849. Hans far var engelsk og hans mor av skotske folk. Han var fra fødselen utrustet med en gave, saasom Visknut var med sin, og begyndte tidlig at eksperimentere med alle slags frugt, fæd og lignende. Mar 1871 kunde han vise verden en ny sort potet, som han hadde utviklet.

Han var noget sykkelig av sig og forlot Atlanterhavskysten, tilraadet av sin læge at dra til Kalifornien, og kom saa i 1875 til at sette sig ned i Santa Rosa, paa en hønsegård, som ansaas pasjelig for en som vilde vinde sin helse tilbake. Men i et land som dette kunde hans life ikke bare samle egg, men maatte prøve noget av hvert. Saa efter langt forsøk og arbeide fik han brombær til at modne hvite, og frembragte en art plommer uten kjerner, saa begyndte han at dyrke valnøtter, som siden er blit meget dyrket paa vestkysten. Han frembragte vinter rhubarb, saa juckerbifler. Ved podning fik han frugt til at vokse paa flere arter trær, og har ofte faat tre gange saamange kirsebær av et træ som nogen anden før. Efter førti aars arbeide har han faat paa markedet en smiise som baade er

søt og vokser deilig. En frugt, Plumcot, som botanikerne faa ikke kunde vokse, fik han til at bli virkelighet.

I længere tid har han faat jordbær til at vokse og modnes aaret rundt. Han opfant og fik ibrut solbæren, the Sunberry. Han siges nu at være i fuldt arbeide med at forandre den giftige Barberry (berberisje) saa den kan spises av den mest fræsne. Han siges at ha faat kartofler til at vokse under jorden og tomatoes paa toppen paa en og samme plante, men dette kan jeg ikke si jeg selv har set. Men jeg har set hvorledes han er med at faa kaktus til at vokse overalt i tør sandørken. Blandt det meget andet som høres umuligt av det han har gjort er det at ha forandret farven paa valmuen (poppy). Her er nævnt blot lidt av det som denne tryllemann har gjort.

B. L. Wick.

Kaptein Dreier og Sundølerne hans.

„Det var en hellig Paaske dag,
da slaget holdtes i Trangen;
da Østerdal, Solør og Trøndelag
forgjæves stred om rangen.
Men ei forgjæves de ofred sit blod,
— de ofred sit blod for seier.
Og sagen de stred for var stor og god,
„Mit liv for mit land,“ ja Dreier.“

Fra en ven i Norge fik jeg i julegave et fotografi af en bautasten som forrige sommer blev reist i Sundalen, til ære for de Sundøler som stred for fædrelandet i 1807—1814. Bautæen er en 15 fod høi grov sten, reist paa gaarden Gravem. Den er en ære baade for dem som stred, og for dem som fik den reist. Billedet bragte tilbage mangt et halvglent minde om hvad jeg har hørt og læst om kaptein Dreier i forbindelse med krigen og grænsevagten. Mange af Sambands læsere

formodentlig kjender ligesaa godt til hændelserne som jeg, men alligevel er det ikke ude af plads at nævne nogen af dem.

Kaptein Peter Nicolai Dreier, som kommanderte Sundølernes kompani, var ikke av Sundalsk æt, men af kind og hjerte var han Sundøl. Mange er de anekdoter som endnu lever i folkemunde i Sundalen om den tapre patriotiske kaptein, som med glæde gav sit liv for sit elskede fædreland.

Da Dreier i spidsen for sit kompani drog til grænsevagten, sa gamle Sundals-presten: „Dreier, Dreier, du kommer til at falde i første slag.“ Dreier smilede og svarte: „Jeg er soldat og jeg siger som Sundølen: Vaksen kan hugheilt lyt taka sin lagnad.“ Saa drog de afsted, opover Sundalen og Opdal, over Dovrefjeld til Østerdalen, hvor de mødte kompanier fra andre dele af landet.

Det var den 25de april 1808 at Dreier tidlig om morgenen paa fastende hjerte sprang fra gaard til gaard og vækkede og skyndte paa soldaterne sine. Han og hans Sundøler maatte bestandig være først.

Da de var samlet, med svenskerne bare to-tre hundrede meter borte, paa den anden side af elven, holdt oberst Staffeldt, major Ræder, Trøndernes chef, og major Stabell, skiløbernes chef, frigsraad. Imens gik kaptein Dreier ind paa en plads for om muligt at faa sig lidt frokost. Men da han saa den tarvelige suppe som var det eneste konen havde at servere for sine hungrige smaabarn, som bad saa saart om mad, havde han ikke hjerte til at ta noget fra barnene, — tog en liden sølvskilling og la den paa bordet, klappede barnene paa kindet og gik stille ud og hastede tilbage til sine soldater, som netop i det øieblik reiste sig fra sneen hvor de havde siddet og hvilt ud. Dreiers kompani var anvist den farligste plads i angrebet som frigsraadet havde besluttet.

Med huen paa kaardepidsen gik Dreier foran: „Sundøler, sølg eders kaptein!“ raabte han.

Under det blodige slag som fulgte, stod kaptein Dreier paa en stubbe og skjød paa svenskerne, og kommanderte og opmuntrede sine soldater. To Sundøler laa bag stubben og ladede geværet for ham.

En svensk fugle gik gennem Dreiers venstre haand. Blodet randt ned paa sneen. Dreier skjød lige sikkert, bare smudde sig, skvættet noget blod i ansigtet paa en af dem som laa bag stubben og sa: „Der har du lidt rødt i ansigtet dit, saa du kan sige du var med i slaget.“

En efter en ramte de svenske fugler, — og Dreier stod fremdeles paa stubben og sendte sine dødbringende skud ind i fiendens rækker. Den syvende fugle (gamle folk i Sundalen siger den var støbt af en sølv-skjorteknap) bragte Dreier til at sige ned i armene paa sine kjære Sundøler. Men endnu engang reiste han sig, lænet sig op mod stubben og raabte: „Staa, Sundøler, staa karer.“ Han beholdt bevidstheden længe nok til at se Solungerne naa frem til valpladsen, og til at se de norske seire og svenskerne overgive sig. Bevidstløs blev han baaret til Sønsterud og lagt paa sengen, den seng, som endnu staaar i kammeret, hvor han to dage efter døde af sine saar.

Med et smil saa han døden imøde. Hans gamle korporal stod ved sengen hans og graat. Sundølerne havde faat sin tapre kaptein saa uendelig kjær. „Graat ikke, korporal,“ sa Dreier. „Det er ikke saa tungt at dø. Ingen ved hvor længe han skal leve. Men kommer du hjem til Sundalen faar du hilse.“ Efter en liden stund hviskede han: „Forme ring til bøn.“

Da spændte den grædende korporal sabelen om livet, satte skindhuen paa hovedet og strammede sig op, og saa læste han

jom om han stod foran kompaniet det hellige fadervor for sin døende kaptein. —

Slik stred og døde kaptein Dreier og gjorde sit og Sundølernes eftermæle udødeligt. Han blev begravet ved Masnes kirke, men hverken kors eller sten blev sat paa hans grav, og ingen ved nu hvor den er.

Men stubben som han farvede med sit blod staar der i skogen ved Trangen endnu, og lige bag den staar en stor grov simpel sten. Den blev reist for mange aar siden af nogen gamle soldater. I stenen er indhugget et hjerte og inde i det: Dreier, 25de april, 1808. Ser man nøie efter vil man finde mærker efter syv fuglehuller i dette hjerte.

Eivind G. Fladwed.

Til Njøsenslagets medlemmer.

Nu ved aarskiftet vil jeg faa lov til at sende en nyttaars-hilsen til alle lagets medlemmer og tilønske eder alle et godt og velsignet nyt aar. Paa samme tid vil jeg ogsaa paa egne og hele bestyrelsens vegne faa udtale en hjertelig tak for godt og trofast samarbeide i det svundne aar. Personlig maa jeg faa sige saa mange tak for al den venlighed, som er mig beviist fra saa mange hold inden laget gennem aarets løb.

Maatte vi alle i alt vort arbeide for lagets velfort og trivsel i det kommende aar kunne faa et ligesaa godt samarbeide som i det svundne, saa blir resultatet ogsaa ligesaa storartet.

Laget har i det svundne aar skudt god velfort, og medlemsantallet vokser i en ganske forbausende grad, men der er endnu rum til mange flere, og der er mange som burde være med os, som endnu ikke har meldt sig ind, og til alle disse vil jeg faa rette en indtrængende anmodning om at blive med nu.

Nu er tiden at melde sig ind. Skriv til lagets sekretær,

Otto P. R. Sjernstad, Chippewa Falls, Wis. Vedlæg aarskontingenten for 1916, opgiv tydeligt navn og adresse, samt hjemstavnsbygd i Norge. Dette er af vigtighed, da sekretæren i aarbogen ordner navnene alfabetisk under de forskjellige bygders navn. Det er ikke nødvendigt her at gjentage alt om hvem, som er adgangsberegtiget, det er nok at sige, at Njøsenslaget indbefatter alle bygder, som støter ind til Njøsen, samt Løiten og Romedal.

Til vore nuværende medlemmer vil jeg faa lov til at rette en opfordring om at indsende kontingenten for indeværende aar. Der blev paa aarsmødet i Fargo udtalt ønsket om at faa en adskillig større aarbog udgivet iaar. For at imødefomme dette almindelig udtalte ønske, har vi tænkt at gjøre bogens størrelse paa 120 sider iaar. Det er meningen at faa den færdig til omsendelse engang i marts maaned; den blir ligesaa smukt udstyret som vor forrige bog, trykkes paa fint papir i pent omslag, og den kommer saaledes nu til at indeholde en hel del mere læsestof, ligesom der af vakre billeder af interesse for vore medlemmer blir mange flere end i vor sidste bog.

Udgifterne forbundne med dette arbeide blir ganske store, flere hundrede dollars, saa ogsaa af den grund trænger vi at alle medlemmerne hjælper til ved snarest muligt at indsende til sekretæren aarskontingenten.

Om der i vor medlemsliste i vor forrige bog skulde være begaaet nogen fejl i navn og adresse for enkeltes vedkommende, saa vær saa snil at underrette sekretæren herom, saa at det kan bli rettet i den nye bog. Desuden om der nu for nogle vedkommende skulde ønskes forandring i adressen, saa er det ogsaa nødvendigt at sekretæren faar underretning herom snarest muligt, da det er af megen betydning at faa alle navn og adresser rigtig.

Alle som allerede er medlemmer og betaler kontingenten

for indeværende aar, samt alle nye som melder sig ind og jender ind aarskontingenten, en dollar, til lagets sekretær, Otto B. R. Sjernstad, Chippewa Falls, Wis., i den nærmeste fremtid faar sig aarbogen tilsendt, saa snart den er færdig.

Salgsprisen for bogen alene blir 50 cents, men det er tanken ikke at trykke noget synderlig større oplag af den, end medlemslisten viser at vi trænger.

„Gjør det nu“ er et godt valgsprog, vent ikke, men send ind navn og kontingent nu, saa at vi kan saa Deres navn med paa den nye medlemsliste, før den trykkes. Vi havde den erfaring ifjor, at mange sendte ind forsent, og jeg haaber at vi iaar skal undgaa det.

Med venlig hilsen til alle lagets medlemmer.

C. L. Opjal, Njøsenlagets formand.

Rumedalsfanen og tolden.

Paa Rumedalslagets aarsmøde i Fargo, N. D., sidste vaar, blev det oplyst, at vi maatte betale \$128.40 i told paa en silkefane, laget da hadde faat fra Rumedal. Vi syntes nok alle at det var en overdreven høi told, og at det maatte være en fejl etsteds. Men da vi gjerne vilde ha fanen paa aarsmøtet, hvortil det var kort tid, saa betalte vi tolden under „protest“, forbeholdende os ret til senere at ta saken op med toldvæsenet, som ogsaa blev gjort.

Feilen var den, at den paa utklaringspapirerne i Kristiania var opført som handelsvare og værdsat til 800 kroner eller \$216.00, som i New York blev paalagt en værditold, beregnet efter 60 procent.

Da vi endelig, efter lange underhandlinger, fik overbevist toldvæsenet om, at fanen ikke var nogen handelsvare, men at den var en gave fra folket i Rumedal til deres bygdefolk her i landet, saa fik vi tolden nedsat fra \$128.00 til \$55.00, saa

at med de \$23.00 vi hadde deponeret som forsikring, fik vi tilbagebetalt ialt \$96.40. Fanen koster altsaa laget omkring \$65.00.

* Det er ikke fast bestemt, men antagelig blir lagets aarsmøde iaar holdt i Canton, S. D., i juni, og et lokalt møte i Grafton, N. D., ved 4de jultiden.

Vi har endnu igjen en liten beholdning af lagets interessante aarbog, som enhver Rumedøl burde ha. Den kan faas for 50 cents enten av undertegnede, eller av D. D. Enešvedt, Sacred Heart, Minn.

G. S. Strøm, Rumedalslagets formand,

15de januar 1916.

Hillsboro, N. Dak.

Fra valdrislaget i Manfred.

L. O. R.

Den 30te december 1915 kom med vakkert veir, saa man heller ikke iaar hadde nogen vanskelighet med at samles til fest. Morgenen derpaa mødte maanen op, pligttro, for at bringe lidt klarhed ind i den omtaagede selfabsverden.

Det var naturligvis intet taaget for den at adsprede hos dem som vendte hjem fra valdrislaget i Manfred, her i Dakota, hvor sectionslinjerne er saa „stret“. Men maanen kan ikke gjøre forskjell paa folk, han. Den ved kun, at der endnu er formange baade stater, og at der med „vaadt“ følger „omtaaget“.

Klokken 10 om aftenen var omkring 200 personer bænket rundt vel dækkede og fint dekorerede bord paa C. C. Melbys hal, da aftenens kjsøgemester L. O. Noble ønsket forsamlingen velkommen og bad pastor S. M. Langseth læse bordsbønnen, hvorpaa man sang staaende: „Ja, vi elsker osv.“ At man sad længe tilbords og prøvde endog at overgaa kjsøgemesteren i at

lægge ind en forsyning av alt, liketil og med „hofs“, „som han alti æ so full taa“, er sikkert. Han skal ogsaa være slit meister til at gjøre valdrijer, og ved denne fest introducerede han alle som valdrijer. Mest munterhed vakte det da han introducerede en yankee, Dr. Owen, som valdris og søgte at overbevise doktoren, at en valdris bare behøvede at „turn the tongue“ i kjaesten, saa talte den engelsk. Da han oversatte for doktoren var det slik, at tungen skulde ut og ind igjen med hine enda, so tala den valdris. Men doktoren undskyldte sig med, at han paa forhaand ikke vidste om at han skulde bli „toasted“, saa han foretrak heller at foretage operationen paa engelsk.

Selv nordlændingen S. S. Dngstad maatte finde sig i at bli gjort til valdris, da han blev indført som aftenens festtaler. Han sa at det helst vilde gaa med ham som det gif med eirishen, som skulde vækkes tidlig og ta trænet. Regeren, som skulde sværte skoene paa eirishen, tog feil enden; for eirishen hadde stupt kraake om natten. Da han saa sig i speilet sa han: „It ain't me that is waked up; it's the other man“. Og saa la han sig til at sove igjen. Dngstad husket nok fra speilet at han er en „langskalle“, og valdrisen „a roundhead“ med et ansigt, som bestandig er rundt og smilende, bredt som en fuldmaane. Dngstad har nu talt for os ved saa mange lag i Manfred, thi han er en av dem, som i sin oppvækt blev finhøvlet ved Luther College, saa det er saa behageligt at høre paa ham. Han talte om de ældre som „storvaldrijer“, og hvor nødig han vilde inddele folk i klasser, saa maatte han, naar han tænkte paa, hvad de ældre hadde udrettet disse vel 20 aar, omtale dem som store og de andre som endnu smaa. Men da ordsproget siger, at „æblet falder ikke langt fra stammen“, hvad kan man saa ikke vente sig naar disse smaa blir ældre osv.?

Pastor S. W. Langseth talte ogsaa godt og dvælede mest ved pionertiden blandt folket ved Manfred, og udtalte, at ved

saadanne folkefester vilde fortællinger fra pionertiden være særdeles opmuntrende for de ældre og lærerige for ungdommen. Mr. L. L. Førstad talte paa engelsk og tog som tema: Co-operation. Han pekte ogsaa paa hvor let kvinderne kunde faa istand et lag ved at praktisere co-operation, og det rare er, at det paa den vis aldrig koster gjeester denna daleren.

Efter sidste taler sa kjøgemesteren at han hadde en bekjendtgjørelse, som bare nogen saa maatte høre. Og saa skref han ut følgende:

„De fjæringa, so ha sætt dishis paa bore her, sfo pakke den ne o ta den heim so den er. Før e vil den før dikka vassø, o runt te alla traffø. Ein dag hjaa kver.“ — At husø sto paa ende ei liti stund er sikkert, og da stormen hadde lagt sig noget, hørte vi igjen: „Dæ æ no ei fastliji sak, at me norske i „Sa vi elsker dette landet“, so me søng fere maten, ha den bestø nationalsang taa alle nationa i ver'n. No vil me reijsø us, o so goe amerikanse borgara hngji: My country, 'tis of thee, o soleise drive me offo paa herette mæ o rydja o byggja dette goe lande mæ dei ævno o kræsto, so den norske kultur o folkarakter ha 'jet us i arv.

Saa sang vi og gif fra borde, men dermed var ikke programmet endt. Hallinghøvdingen Timan Quarve hadde ved slutten af festen i 1914 lovet at bringe med til denne fest \$10.00, som skulde uddeles som literære præmier i norsk, og saa hadde disse „smaavaldriser“ forberedt sig kan du tro. Men før jeg siger noget om disse præstationer vil jeg fortælle noget andet først, noget som vil forstås endda bedre, dersom Timan Quarves brev blir trykt i denne beretning. Tingen er at „Ford“ og valdris jurrer og hvæjer om hinanden her som myggen en sommerdag. Nu var det ingen anden car, som kunde bringe „valdrijer“ frem til laget undtagen Ford. Quarve og delegation fra Besenden — got stuef, stuef and

stuck again, og kom sent omsider tilbake til Fessenden. Men de literære præstationer gif ikke „stuck“ i Manfred den kvæld. Og de anerkjendende bemerkninger, opmuntrende smil og klap fra forsamlingen, var en belønning som sent vil glemmes. Først hensattes man ligesom til National Teatret, hvor „Eilseters“ spiltes. Mrs. Iversen (før Miss Margaret Rogne) spilte Sigri og Miss Emma Opdahl, Ragnhild. Gutterollerne blev spillet af Conrad Hedahl, Nils Forstad, Anton Nasan, Ernest Braaten og Halvor Sælid.

Paa programmet var ogsaa opført to sangleikar, badmelsleiken og Smif-Smaf-leiken.

Bed badmelsleiken var det likesom kjæringsadn traf igjen en og anden gammel kjending, naar de hørte ungdommen synge i de forskjellige vers:

Saa væve vi badmel.
Saa væve vi firskaf.
Saa væve vi toskaf.
Saa renne vi humben.
Saa søva vi basmin.
Saa lækje vi feten.
Saa sveipe vi reeven.
Saa trøa vi sjelet.

Ror. ∴ Saa slaa vi tilsammen,
væve badmel, slaa tilsammen,
lad saa skyttelen gaa. ∴

Trur du kji at Dæhlin iaar ogsaa hadde med den jittrestrengde fela si daa? Og mens han spilte disse gamle slaatter spratt og spændte de halling og sprang springarer. Rjømeistaren sa, at dette kji var dans. Det var kunstopvisning. Før, sa han, var to halte paa samme fot kunde de danse vals; og var nogen „ikkebrøtin“ med hoften vridt op mot ryggen, saa ene bakfoten stod bakover, saa kunne han danse two-step, ja'n; men her skal det til frikse, fjørøge fanta. O so spratt Sælin o Myrin

o Skogsta'n o Blahheimen o Myrbollen o Kleiven frampaa me eigaang. O nær det var springarer kunne du se E. C. Melby danse me to paa engang.

Utpaa fik vi endda et skuespil: „I politiretten“, hvori Anton Nasan var prutterakkar og Nils Forstad var „Brangbridvriompeis“. Vi lo os næsten fordærvet. Nu var flokken heldigvis ikke mer end 4 og endda hadde vi igjen en hel del deklamationer. Du tror vel at „smaavaldrisen“, som Ongstad kaldte ham, var søvning nu; men da tar du storligen feil. Sufommelsen var like klar. Engebret Klev sang og deklamerte. L. L. Forstad opläste Ny-Norsk-Engelsk-Sente-Brev fra Kvinndens Magazin og nedskriveren deklamerte Flugten til Amerika, Miss Cora Anderson et digt af Peder Dass. Miss Margaret Rudi, „Det er saa yndigt at følges ad“. Og Miss Anna Melby, „No ser eg atter slike fjell og dalar“.

Den nye bestyrelse som blev valgt bestaar af L. L. Forstad, formand; Ole Dnstad, sekretær; Nils Nertrøst, kassjerer; Bendik Rogne og Knut Dobre, matkomite.

Nu fik alle i en vakker takketale fra Kjøgemesteren baade tak og ære, for at alle hadde gjort sit til at vi hadde havt en hyggelig og vellykket fest. Saa reiste jeg hjem; men dagen derpaa fortalte Kjøgemesteren mig, at det blev ikke slut paa længe efter at jeg reiste, og han gav mig ogsaa et brev fra Quarve, som man kanske vil trykke, for at det kan bli læst af rette vedkommende.

Saa, det er sandt — L. D. Roble fortalte mig, at han ved valdrisstevnet i Minneapolis ihøst hadde smilt godt i skjægget engang han blev gjort bekjendt med en, og denne sa: „Nei æ du den Løstein Roble so e kjende so væl? E trudde denne L. D. R. ifraa Manfred va han Løstein Roble, e.“ „L. D. Roble o L. D. R. æ daa sama kar'n, din toff!“ sa ein annan nære ve. „Nei daa!“ sa ein trea, „denne L. D. R. ifraa Manfred skrib

daa um han L. D. Noble o hælt o hælt lær aat hono, so dæ daa omogeles kan væra sama fyr'n." Sa, det vet alle rundt Manfred, at det ikke er samme fyren. L. D. Noble er stortingsmand, kjømeistar, klokker, og skriv han i „Normanden“ saa gaar hele smørja i papirkurven, medens jeg (L. D. N.) er bare en liden bonde, som bare skriv i dette vesle „Samband“, det jeg faar baade tak og ære for.

*

Brevet som omtales ovenfor følger her:

Kjære Valdrisvenni i aa omkring Manfred, N. D.

Dæ ska vara førseint aa hnyte se ner najin æ burtø. Sikkert æ dæ no før seint aa saa væra mæ paa Valdrisgjestebøø diffar i Manfred dagen ette. Dæ sijit dæ hende infji nofo utan kvemfæll æ mæ. Seri lig vel forklarings grund før dæ uheld at me infji fæf vara mæ diffen igaarkveld for paa ægte valdris vis aa saa delta i lagø diffar. Læggi fram vaarø fakta i sakji bli før vitløstigt.

Men daa den værsto ærgrelsen va aaver søftø e aa drøimø me in i diffar venø Valdrislag allikvæel, men desværøø dæ æ nof, „som ner pyntet fel af videt burt den bliø draumen drev;“ før „ein draum æ kort ein harm æ lang.“

Slet infji trur e'n Viljelm ærgra se størrø meirø over infji aa sleppø igjøno te Paris ifjor el e gjordø igaar over aa infji sleppø fram te Manfred mæ bil. Na hadde e berrø sløppe fram so nei men om e trur at e haddø kastøbyt mæ'n Viljelm om han mæ haddø kome fram. Vist va dæ lifø harmele for us baag to, slet som dæ gjif us. No'n Viljelm vil gjera, veit e infji, men om e leve aa har helja aa æ so heldig enno ein göng aa bli bed te Valdrisgjestebøø, ska e no rustø me langt lifarø te neste göng. Fær e infji, laant Amundsens jjuu aa kjølfji so tænkji e han Vilhjalmur som no driv her langt nordi kjem heimattø te N. D. fyrri nestø Valdrislag so e fer laant greiudn has. Denne

veslø sætelen e læg ind kjæm naturlevis før seint kanji te aa gjera nofo gøt iaar, men de sjaa daa meiningen mæ'o, om dæ infji bart før nestø aar.

Te slut lyt e daa bea om undskyldning før alt gale som hændt æ, aa all ugagn e dermæ ha gjort. Infji før dæ, at dæ gjordø nofo te el fraa før diffø, men før me aa'n keiser Viljelm va uhelde lifø storø aa skuffandø. So endeles te slut daa, mine beftø nyttaarsnyjju aa venleastø helsinga te alle Valdrisvenni ve Manfred.

Belagtingsfuldt,

Timan Levorson Quarve.

Sjessenden, N. D., 31te december 1915.

Valdris mindegave.

Tiden før indsamling til Valdris mindegave er nu forlænget, fra nyttaar til udover vinteren og sommeren, da vi ansaa at et aar var forliden tid til at fuldsjøre denne indsamling. Det er ei saa greit at saa treft alle som burde være med paa saa kort en tid, ikke alle har bestemt sig til at bidrage, eller hvor meget de vil give, derfor tænkte vi at udsætte det en tid til, før at prøve at saa de allerfleste valdriser her med. Denne mindegaveindsamling er vel kun for denne ene gang i vort liv. Bistnok er det anledning naarfomhelst at sende penge til sine slægtninger og venner i Valdris. Men anledning at bidrage til en saadan fælles mindegave hvor pengene skal bli et fond, hvoraf renterne skal bruges til hjælp for værdige trængende, det er vel bare denne gang vi lægger til en saadan gave. Derfor, I gode valdriser, vær med denne gang og bidrag efter evne og hjertelag. Det er ikke bare de som er født i Valdris, som skal være med i dette, men alle valdriser paa denne side af havet, uanset hvor deres vugge stod; naar de har fædrelandsfjærlichkeit saa vil de nok være med i denne samling for Valdris

mindegave. Jeg ser at en del er inde for et oplysningsfond, andre for fond for værdige trængende, alt er vel for trængende i en forstand. Alle jeg har modtaget bidrag fra til nævnte mindegave vilde helst at deres gave skulde gaa til fordel for fattige værdige trængende. Men hver har ret at bestemme hvortil hans gave skal anvendes. Men Fondet vilde bli større naturligvis, hvis alle bidrog til det samme østemed. Lad os nu alle som er indsamlere gjøre hvad vi kan for at faa alle med til at lægge til denne mindegave, og de som ved om dette arbejde og ikke har nogen indsamler i sin nærhed, saa send dit bidrag til kassierer M. W. Sundheim, 3205 Park ave., Minneapolis, Minn. Vi hadde det sidste aar paa de fleste steder en rig og frugtbar avling, saa vi for den sags skyld kan være med og vise vor fjærlighed og taknemmelighed til vort fædreland, hvor vi eller vore fædre levede og bodde. Ærbødigst,
Dennison, Minn., 10de januar 1916. C. F. Heen.

Valdrisgaven.

En anmodning til dem som har givet.

Som du ser gaar det temmelig jmaat med indsamlingen. Der er indkommet litt mindre end \$4,000. Er dette en gave fra Valdriserne i Amerika? Nei, det er bare en begyndelse! Beløpet er for litet, og giberne for faa. Mange, som har lovet at gi, har endn ikke sendt ind sine bidrag. Noget av dem har bedt om mer tid. Vi har derfor besluttet at fortsætte indsamlingen utover vinteren og vaaren. Men skal vi kunne naa alle valdriser, da maa du hjelpe! Du har vist stor interesse for saken ved at gi, og derfor vover vi os til at be dig om en tjeneste. For det første ber vi dig om litt veiledning. Hvordan vilde du interessere folk i denne sak og faa dem til at gi? Blandt saa mange maa der visseelig kunne findes en løsning paa denne

gaate. Vi ber dig om din mening og dit raad. Skriv til undertegnede.

Deruæft en anmodning til dig!

Vil du bevæge mindst en valdris til at gi til Valdrisgaven?

Dette vil ikke kræve nogen stor opofrelse; men tænk hvilke resultater denne gjerning vilde medføre! Hvis enhver vilde gjøre dette, burde beløpet bli to gange saa stort og giberne dobbelt saa mange. Vilde ikke det se litt likere ut, naar navnelisten offentliggjøres derhjemme? Kan du tænke dig læsestoff av større interesse for vore fjære i Valdres? Gjør nu dette, og gjør det straks!

Jvar D. Govey, sek.,

3323 N. Emerson Ave., Minneapolis.

Kvittering for bidrag til Valdrisgaven.

Jør modtaget og kvitteret for	\$3,092.11
Ved Jvar L. Heen, White Earth, Minn., fra følgende: M. Breck, Tioga \$3.00, Anders D. Lerol, White Earth, \$10.00, Selge Samre, Tioga \$5.00, Anders L. Løfrem, do. \$5.00, Even E. Østrem, White Earth \$5.00 (alle til fattige, Bang). Syber Rolandsgaarden, White Earth \$5.00, Ole D. Melby, do. \$10.00, Johan J. Gove \$10.00 (alle til fattige, Østre Slidre). Tilf.....	53.00
Mils Novang, Theone, Alta. (fondet, V. Slidre)	3.00
Ved N. D. Banks, Fordville, N. D., fra Elling N. Dahlen, Dahlen, N. D. (alderdomshjem ved Fagernes, N. Lur- dal)	15.00
Halsten Rustebakke, Callender, Ia. (fondet, S. Aurdal) ..	5.00
M. M. Sorlie, Rothsay, Minn. (fondet, Hedalen)	25.00
Ved Mrs. C. M. Larsen, Comreh, Alta., Can., fra følgende: Ulrick Møbgaard (fattige, N. Slidre) \$3.00, Mons G. Roen \$2.00 og Mrs. John Evenson \$2.00 (fattige, V. Slidre). Tilfammen	7.00
Mr. og Mrs. John Knudson, Minnesota, Minn. (fondet, N. Aurdal)	5.00

Mr. og Mrs. T. A. Agness, Sisleton, S. D. (fondet, N. Murdal)	5.00
Rev. J. M. Sundheim, Fertile, Minn. (oplysningsfondet, N. Murdal)	25.00
Bed G. N. Steine, fra følgende i Decorah, Iowa: Chr. Brandt \$5.00, Nils C. Qualey \$5.00, Ole L. Hamre \$3.00, Ole N. Berg \$2.00, Eivind L. Hamre \$1.00, L. L. Hamre \$1.00, G. N. Steine \$5.00 (alle til fondet, V. Slidre). Tilsammen	22.00
Bed O. S. Hovey, Jessenden, N. D.: Fra ham selv \$10.00 (V. Slidre), Mrs. Hans Iversen, do. \$5.00, og Mrs. Daniel Iversen, do. \$5.00 (Bang), O. A. Dovre, do. (N. Murdal) \$1.00, Ole Staar, Heimdal, N. D. (N. Murdal) \$2.00, A. Gjøttad, do. do. \$1.00, Ole T. Kjøs, do. (Bang) \$1.00, Mrs. N. J. Hagen, do. do. \$1.00.	26.00
Bed Jens T. Høyme, Bryant, S. D.: Fra ham selv \$5.00, og Ole Iversen Avil \$5.00 (fondet, V. Slidre)	10.00
H. H. Halstenson og Halsten Halstenson, Petersburg, N. D.: hver \$1.00, til oplysningsfondet, S. Murdal	2.00
Ole Aale, Camrose, Alta., Can. (fondet, V. Slidre)	5.00
Bed Lars Wangenstein, Jordbille, N. D., fra ham selv til fondet, V. Slidre \$25.00 og fra Thosten Dale til V. Slidre \$5.00. Tilsammen	30.00
Bed Mrs. O. A. Bratrud, Crookston, Minn.: Fra hende selv \$25.00 og fra J. M. Sorli, Norden, Minn. \$5.00, begge til fondet for Hedalen	30.00
Bed Ole D. Dobre fra følgende i og omkring Minneota, Minn.: N. E. Kjørnes \$5.00, A. E. Rye \$5.00, D. E. Rye \$5.00, Lars Dobre \$5.00, Ole D. Dobre \$5.00, Olaf Dobre \$5.00 (alle til fondet, N. Murdal), Mrs. Anne Dobre \$5.00, Mrs. Anne Staar \$1.00, Mrs. Julia Hamre \$1.00 (fattige i Skrautvold, N. Murdal), E. N. Melby (fondet, V. Slidre) \$5.00. Tilsammen	42.00
Bed past. T. O. Kjøs, Millet, Alberta, Can.: Fra ham selv til fondet for Hurum, Bang (2den personlige indsendelse) \$5.00, Ole D. Høyme, Camrose, Alta., til fondet, V. Slidre \$1.00, T. O. Høyme, do. do. \$5.00, Guldbrand O. Høyme, do. do. \$1.00, Anders H. Kjørliken, do. til fondet i Bang \$1.00, Christoffer T. Moen, Millet, Alberta (fondet, V. Slidre) \$5.00. Tilf.	21.00
Rev. Niels O. Lee, Ashland, Wis.: Fra ham selv \$1.50 og fra Mrs. Christ Løffen \$1.00 (oplysningsfondet, N. Murdal)	2.50

Iver N. Lee, Nielsville, Minn., andet personlige bidrag til fondet for Hedalen	80.00
Bed N. T. Ellingboe, Maynard, Minn.: Albert Golien \$1.00, Iver Lelim \$5.00, Helge Westen \$5.00, Anders T. Høverstad \$5.00, G. E. Heen \$5.00, Ole Grøv \$5.00, E. A. Hovda \$5.00, N. O. Kattevold \$10.00, N. T. Ellingboe \$10.00 (alle fra Maynard, Minn., til fondet for fattige i Bang), Mrs. A. N. Andersen, Granite Falls, Minn. \$20.00, Andrew Hauge, do. \$10.00, N. E. Lerohl, Sacred Heart \$5.00, Ole Overfen, do. \$5.00 (fondet for fattige i Bang). Tilf.	91.00
Bed O. G. Opheim, Chrus, Minn., fra følgende: Iver J. Hippe \$25.00, Nils A. Boe \$5.00, Georg Eversen \$5.00, Mrs. Oline Jrgens \$5.00, Torv L. Hoff \$5.00, Mrs. A. G. Gandrud \$2.00, Christ D. Mickelsen \$5.00, Henry Mickelsen \$2.00, Louis M. Mickelsen \$5.00, Mrs. Hans Jakobsen \$1.00, L. L. Hauge \$1.00, Andreas P. Maanum \$5.00, G. G. Landmark \$2.00, T. N. Maanum \$2.00, Klaus N. Maanum \$1.00, Knut Gilbert \$1.00, Ole Eversen \$2.00, G. O. Landmark \$1.00, Mrs. P. Lugen \$1.00, Ole H. Nordager \$5.00, Halvor Halvorsen \$5.00, Mrs. Mari Maanum \$5.00, Gunnar Nilsen \$5.00, Nils M. Lien \$5.00, Hovel Hovelsen \$2.00, Erik O. Lein \$5.00, Ole O. Lein \$5.00, Gust Bjørnson \$5.00, Mrs. P. Lysen \$2.00, Tosten Ch. Lein \$5.00, Ole T. Kalsbreke \$2.00, Gerhard G. Landmark \$1.00, Andreas Halvorsen \$1, Knud Tolleffen \$2.00, Knut E. Sletten \$5.00, Erik E. Sletten \$5.00, O. G. Opheim \$10.00 (alle til fondet og værdige trængende i N. Murdal), Mrs. M. E. Helland (trængende, S. Murdal) \$5.00, Oskar Dolven, do. \$1.00, Abraham (midt) Lee (fondet, Hedalen) \$5.00, H. Nslagson (trængende, S. Murdal) \$2.00, Ivar Tamsen (fondet, Bang) \$1.00. Tilf.	165.00
Bed Nels Rødvang, Minneapolis, fra følgende: Ham selv \$2.00, Endre Rødvang \$1.00, Knud E. Høyme \$1.00 (fondet, V. Slidre)	4.00
	\$3,765.61
Indbundne renter, 1ste Okt. til 31te Dec. 1915.	13.86
Tilsammen indkommet til dato	\$3,779.47
Minneapolis, 24de Jan. 1916. N. M. Sundheim , kasserer.	
Nettelse: I næstsidste linje, side 184, no. 93, bør udelades "2den indsendelse". Feilen er opstaaet ved forveksling af navn.	

Uttav brevene.

Hr. redaktør Beblen.

Jeg ser paa min adresselap at jeg er forjent ute med min daler, men det gamle ordsprog siger, bedre sent end aldrig. Jeg synes at jeg kan ikke undvære det gode læsestof som er i Samband. Jeg maa sige, at D. S. Johnson er en udmerket mand til at gi dets læsere gode beretninger, saa det er megen opmuntring i at læse dem. Ligeledes de andre som sender ind brev til Samband, saa det er meget. Men jeg skulde like at redaktøren kunde gi os noget nyt fra Hørisbygden, der hvor jeg er opvokset og Beblens folk er fra. Jeg ser ikke nogen skriver derfra. Maaſke De kunde saa en og anden til at skrive et brev derfra somme tider. Det vilde interessere mange af os derfra. Jeg vil slutte med et ønske for et godt aar og mere og mere abonnenter for Samband. Venligst

Nils E. Myhre, Elbow Lake, Minn.

McIntosh, januar 11te, 1916.

Til „Samband“, 322 Cedar ave., Minneapolis, Minn.

Den raue lappen paa din bak
han talar alstøt „Samband“s sak,
og be at tingaran vil sjaa,
at „Samband“ kan si pengar saa.
Til rette ti dei sendast maa
at onkel „Sam“ sin part kan saa;
det feier loven beint og greit.
At gjera imot den er leit;
di sender eg ein dalar no
saa begge to sin part kan saa.
Daa kan eg „Samband“ eiga frit
og hugnadsfult det falla mit.

Rnud N. Sells.

Vi takker „Besterheimen“ for laanet av følgende, og vi skal ikke ta det ilde op om han faldt paa at sige: „You know how it feels yourself.“

En abonnent i Portland, N. D., sender os reistancegjæld for bladet og gir ondt av sig, fordi vi bestandig snakker om gammel gjæld og at ikke vi saar vor betaling. Han liker ikke dette gnaal, sier han.

Den tilfældighet, at vedkommende skyldte for mange aar, er netop garanti for, at gnaalet er berettiget; ti dersom alle og enhver betaler op aarlig aars, saa ophører gnaalet.

Saa kommer vedkommende klager med, at naar vi ikke saar vort retmæssige krav, saa er det bevis paa, at vi er behandlet retfærdigt og efter fortjeneste — efter arbeide og vel saa det! — Dette er en underlig logik, at man skal være berettiget til at holde en avis i en aarrække uten at betale, og saa paaſtaa, at en avisutgiver saar mere end han tilkommer! — Vi maa si med det gamle ordsprog, at man hører meget før ørene falder av.

Der findes en hel del spidsfindighet og uærlighet blandt folk endnu. Vi har sagt og gjentar nu, at denne spidsfindighet er ikke bekommet, ti man har jo bare til at betale op og si op en avis, naar man finder ut, at den ikke er værdt bryningen. — Det er vanskelig at finde nogen værdi i nogen avis, naar man har holdt den, læst den i mange aar og saa staar likeoverfor en stor regning. Hus, det svir! — Nei, denne felle-avisen er da ikke værd saltet — en sliit stor sum — blir sint paa en sliit avis og sier den op — ja, kommer netop i tanker om, at den har været sagt op gang paa gang, og saa betaler jeg ikke. — Dette er altsammen en uærlig tanke — et paafund for at slippe ut av en paadrat gjæld osv. En avismand kjenner saa inderlig vel til disse krotveie. En saadan færd er ikke bare morsom heller!

(Besterheimen.)

Fælles bygdelagsmøte.

Paa et møte av repræsentanter for bygdelagene, som blev holdt 25de januar i West Hotel i Minneapolis for at drøfte planer for fremtidigt arbeide og for samarbeide om fælles gjøremaal, tilstemtes planen om opprettelse av et fællesraad som den bedste maate for at kunne træde støttende til i dette fremtidige arbeide. Raadet skal ikke indta noget overformynderskap over lagene, men staa i disses tjeneste. Av den grund blev ordet „raad“ valgt som navn paa dette utvalg.

Møtet valgte en nimanðskomite til at faa i stand et utkast til en arbeidsplan (indbefattet konstitutionsutkast) for fællesraadet; dette utkast skal tilstilles samtlige bygdelag til behandling paa deres neste aarsmøter. Til medlemmer av denne komite valgtes prof. D. G. Ristad av Trønderlaget, pastor L. P. Thorkveen av Gudbrandsdalslaget, prof. A. N. Veblen av Valdris Samband, S. L. Berg av Smaaleningslaget, C. D. Moref av Nordlandslaget, N. L. Moen av Østerdalslaget, A. N. Trovaten av Teleslaget, Joh. Gran av Totenlaget og C. L. Opfal av Mjøsenlaget. Komiteen vil bli sammensatt av prof. Ristad og pastor Thorkveen.

I forbindelse med møtet holdt bygdelagene gamle 17de mai-komite sitt avsluttende møte. Den tiloversværende beholdning av 17de mai-estfristet og „mindenaale“ besluttetdes fordelt, en tredjedel til de bygdelag, som hadde bidrag til garantifondet og to tredjedele at deles mellom de øvrige bygdelag, som inden den 1ste juli melder sig. Et hundrede eksemplarer av tidsfristet og et hundrede naale besluttetdes opbevaret. Norske skoler samt historiske foreninger vil bli tilsendt eksemplarer av tidsfristet, da dette inneholder mange historiske opplysninger om lagene samt nogen av disses ledende mænd. Til at forettaa fordelingen valgtes pastor Thorkveen, pastor S. H. Pedersen og Kalmar Saugestad. (Efter Minneapolis Tidende.)

A History of Norwegian Immigration to the United States

From the earliest beginning down to 1848.

Dette fortrinlige verk paa 407 sider, meget smukt trykt paa godt papir og net indbundet, bør eies i hvert norsk hjem, især der hvor den yngre slekt kanskje læser engelsk med bedre utbytte end forældrenes morsmaal. Forfatteren har endnu et betydelig oplag paa haand, som er at faa til betydelig nedsat pris. Han utgav boken paa sit eget forlag, og det kostet ikke faa penge. Hans utlæg bør vi hjelpe ham at faa godtgjort ved at kjøpe verket og forebygge at han lider pengetap atpaa at han har anvendt aar av arbeide paa dets forberedelse. Man kan faa boken direkte fra forfatteren ved at sende \$1.50 til Prof. G. T. Flom, Urbana, Ill. Om man vil kan man bestille den for samme pris gjennom eller fra "Samband", 322 Cedar Ave., Minneapolis. Eller man kan for \$2.00 sendt til sidstnevnte adresse faa denne bok samt Samband for et aar. Det er altsaa et avslag fra \$2.50 til \$2.00 for begge tilsammen.

Bestemmelser om Valdrisgaven.

1. Innsamlingen til Valdris optages paa den maate, at bidragene til hvert herred holdes særskilt, og givne bestemmer til hvilket herred bidraget ydes.

2. Bidragsyderne uttaler til hvilket øiemed de ønsker deres bidrag anvendt.

3. Innsamlingen fortsættes til utpaa sommeren 1916, og det samlede beløb oversendes hvert herred som et urørligt fond, undtagen de gaver, som givne bestemmer for noget andet. Herredsstyret forvalter samme og anvender indtægterne deraf som det finder det mest hensigtsmessigt, dog saaledes, at tilhørligt hensyn tages til bidragsydernes ønske."

For sirkulærer og al opplysning man ønsker, skriv til sekretæren for komiteen: I. O. Hovey, 3323 Emerson Ave. No., Minneapolis, Minn.

For sirkulærer og al anden opplysning man ønsker, skriv til sekretæren. Bidrag og løfter om bidrag sendes til kassereren. Følgende er komiteens medlemmer:

Fra Vang, C. J. Heen, Dennison, Minn.
Fra V. Slidre, I. O. Hovey, 3323 Emerson Ave. No., Minneapolis, Minn. SEKRETÆR.

Fra Ø. Slidre, T. O. Roble, Manfred, N. Dak.
Fra Etneidalen, Johannes Anderson, Cottenwood, Minn.
Fra N. Aurdal, A. M. Sundheim, 3205 Park Ave., Minneapolis, Minn. KASSERER.

Fra S. Aurdal, L. C. Goplerud, Portland, N. Dak.
A. A. Veblen, 305 Walnut St. SE., Minneapolis, formand.

Lutheran Publishing House

DECORAH, IOWA.

N. W. BRANCH: 322 So. FOURTH St., MINNEAPOLIS.

Bibler, Salmebøger, Skolebøger.

Norske og engelske Bøger for Kirke og Hjem.

Bøger og Tidsskrifter godt og billig indbundne.

Skriv efter Katalog og Priser.

Hvorledes Norge blev frit.

Europas politiske historie i hundreaaret før og optil 1814 der ledede op til Norges uafhængighed, AV ERIK VULLUM, 343 sider, stort format, indbundet, \$2.30.

Vor gamle Bondekultur.

AV KRISTOFFER VISTED.

248 store oktav sider med over 160 illustrationer hvorav mange i farve og tontryk. Indhold:

- I. DE VÆSENTLIGE KULTURFREMBRINGELSER
Bygningsskik. — Dragt. — Kunst og haandverk. — Visediktning. — Eventyrfortælling.
- II. AARET OG DETS FESTER.
Tidsregning og primstaven. — Festdage og festskikker. — Selskabelighed og gilder. — Drikkekar.
- III. LIVETS STORE BEGIVENHETER.
Fødsel. — Frieri og bryllup. — Død og likfærd.

Indbunden i vakkert originalbind, portofrit tilsendt, \$2.50.

The Free Church Book Concern, 322 CEDAR AVE.
MINNEAPOLIS, MINN.

Læs Adresselappen.

Den viser, foruten dit navn og adresse, naar tiden du har betalt for utløper (eller løp ut). For eksempel "sep16" er kvittering for kontingent betalt til og med September 1916 "dec16" viser kontingent betalt til utgangen av aaret 1916. Se efter om din adresselap er rigtig og meld straks om der er nogen feil. Staar du til rest med betalingen, saa vet du at vi vil gjerne faa det du skylder og et aar i forskud, saa snart det kan falde for dig. Send ogsaa med det samme en ny abonnent, og send nye naar og saa ofte du kan. Det er praktisk hjælp og der er ingen s'krere maate at fremskynde forbedringer i bladet. Det er ogsaa en meget rosværdig maate at vise sin anerkjendelse for det gode stof, som bidragsyderne bringer uten godtgjørelse og frit, foruten at nævne redaktørens og bestyrelsens stræv.

Adresse

SAMBAND, 322 Cedar Ave., Minneapolis, Minn.